

HÍD

IRODALOM • MŰVÉSZET
TÁRSADALOMTUDOMÁNY

VERSEK ÉVE 1995

ÁCS KÁROLY, BARANOVSZKY EDIT, BATA JÁNOS,
BESZÉDES ISTVÁN, BOGDÁN JÓZSEF, BOZSIK PÉTER,
BÖNDÖR PÁL, BRASNYÓ ISTVÁN, CSERNIK ELŐD,
DANYI MAGDOLNA, DÉSI ÁBEL, ERDEI ERNŐ,
FEHÉR KÁLMÁN, FENYVESI OTTÓ, B. FOKY ISTVÁN,
FORGÓ ZOLTÁN, GÉBER LÁSZLÓ, GULYÁS JÓZSEF,
GYÖRFFY ZOLTÁN, HARKAI VASS ÉVA, HUSZÁR ZOLTÁN,
KONCZ ISTVÁN, KOPECZKY LÁSZLÓ, LADÁNYI ISTVÁN,
LADIK KATALIN, MAURITS FERENC, MIRNICS L. ZSUZSANNA,
P. NAGY ISTVÁN, NÉMETH ISTVÁN, PAP JÓZSEF,
PATAKI LÁSZLÓ, RAFFAI ZOLTÁN, SINKOVITS PÉTER,
CS. SIMON ISTVÁN, SZABÓ PALÓCZ ATTILA,
SZOMBATHY BÁLINT, SZÖGI CSABA, SZÜGYI ZOLTÁN,
SZÜTS ZOLTÁN, TARI ISTVÁN, TOROK CSABA,
VANKÓ GERGELY, VARGA SÁNDOR, VASS IZABELLA
ÉS VEREBES ERNŐ VERSEI

1995

Július–augusztus

HÍD
IRODALMI, MŰVÉSZETI ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNYI
FOLYÓIRAT

Alapítási év: 1934
LIX. évfolyam

Fő- és felelős szerkesztő:
Bori Imre

Szerkesztő:
Toldi Éva

A szerkesztőbizottság tagjai:
Bordás Győző
Gerold László (kritikai rovat)

Műszaki szerkesztő:
Maurits Ferenc

TARTALOM

VERSEK ÉVE 1995

<i>Bori Imre:</i> Felkérő levél 382	<i>Kopeczky László</i> (1928)
Ítélszim 408
<i>Pataki László</i> (1916)
Félelem és rémület 383
Barátok 385	<i>Németh István</i> (1930)
Három kereszt 408
<i>Pap József</i> (1926)
Brémai haiku-krokik 390	<i>Erdei Ernő</i> (1932)
Félrefordultak tőlünk 411
A grundon 412
Emlékezés 412
<i>Ács Károly</i> (1928)
Távozóban 393
Új verseim elé 394
Boldogság 394	<i>Huszár Zoltán</i> (1932)
A kényszerpálya 413
A lazác 414
Mit szóljon 415
Kegyelet 416
<i>Dési Ábel</i> (1928)
Tragikus lét 1–10. 395
A tudat rétegei 404	<i>B. Foky István</i> (1934)
Theresiopolis 1–4. 417

HÍD

LIX. évfolyam, 7–8. szám
1995.
július–augusztus

VERSEK ÉVE
1995

**JUGOSZLÁVIAI
MAGYAR KÖLTŐK
MŰHELYE**

ÖSSZEÁLLÍTOTTA

**BORI IMRE
TOLDI ÉVA**

FELKÉRŐ LEVÉL

Kedves Barátom,

a Híd immár évtizedes hagyományt tisztelve és követve, az 1995-ös esztendőben is be szeretné mutatni a vajdasági magyar költészet állapotát. A vers talán a legmegbízhatóbban jelzi az ember és közössége lelkének tektonikus rezzenéseit, elmozdulásait, a megrázkódtatások erejét, egyszerűen történelmi lélek- és sors-állapotát.

Arra kérek tehát, hogy május 15-éig juttasd el szerkesztőségünkhöz legújabb, lehetőleg nyomtatásban még meg nem jelent költeményeidet, prózaverseidet, képverseidet legjobb belátásod és esztétikai meggyőződésed szerint. Szeretnénk a *Híd* júniusi számát a Versek éve 1995 anyagának szentelni.

Tisztelő híved

Bori Imre
főszerkesztő

Újvidéken,
1995. február 2-án

PATAKI LÁSZLÓ

FÉLELEM ÉS RÉMÜLET

Ban-ben, ba-be, nak-nek óda

Konok rokonok ők
rosszban és a vérben
simogatásban
és félholtra verésben,
igaz történetben,
hazugság mesékben,
koholt valóságban,
ravasz hírecskében.
Egymást szülte kettő,
egymásnak nemzői,
egymásnak két kölyke,
perverz szeretője,
Béke temetője.

Együtt élnek velünk,
jajjá téve létünk,
kínzó játékkukban
dögszagot lihegünk.
Már velük születünk,
velük éljük létünk,
minden napunk-percünk
velük dobol bennünk.

Mint bűzös mocsárnak
szénfekete leve
egyik másik után
lapulva kúszik be
csendben, küszöb alatt,
résnyi kicsiny résen:
pillanat! – s ott vannak
jelenben jövőnkben.

(szobáinkban,
falainkban,
agyainkban,
ágyainkban,
levegőnkben,
álmainkban,
ébredésben,
napjainkban,
éjszakánkban,
hajnalokban,
sötétben
és villanyárban,
neszekben
és koppanásban,
sóhajokban,
pillantásban,
csók jövőjét
félő lázban,
félve félve:
nem lesz többé!
Lesz sem lesz majd,
válík köddé,
nemlét lesz csak
mindörökké!
Létünk – ha van –
szinte nincsen.
Gyászt ülünk
a herdált kincsen.
A biztos is már
bizonytalan,
könnyréselő
vagy céltalan,
holnap torkollik
a mába,
ma meg a holnaputánba!)

Ott vannak, ott élnek
lépésdobogásban,
csengővisítésben,
zárcsikordulásban,
rádiók hangjában,

tv-villogásban,
frontok morájában.

Vér áradatában
a menekülőknak,
a hontalanoknak,
a segélyt kérőknek,
roggyant rokkantaknak,
a reménykedőknek,
bomlott agyúaknak,
ember törmeléknek.

Ott kacskaringóznak
sok aláírásban,
protokollmosolyban,
békés pislogásban,
sok-sok kézfogásban,
szónokipóz-lázban,
ígéreteknek
megtagadásában!

Szép, zajos misékben,
melyet cerebrálnak
úton és útfélen,
maguknak szentelve
nagy kevély-kevélyen!
Meg-megáldva mindent,
ami nem emberi:
frigyét a testvéri
két torzó ikernek,
a Rémületnek és a Félelemnek!

BARÁTOK

Önéletrajz

Egyszerre születünk!
Mikor megszülettem
már ott volt mellettem
(vagy bennem?)

az első igaz barát
ki velem volt mindig,
velem élte magát
amíg az életem
valamit jelentett,
jelenthetett nekem.
Együtt nőttünk ki,
együtt és egyszerre
az anyaölből,
az ölmelegből,
és raktak le bennünket,
raktak le a földre,
akkor úgy nézett ki
végtelen örökre.

Együtt voltunk
csintalanok, rosszak,
néha konok-gonoszak
azzal, ki hozzánk jó volt
(és ez később is így volt!)
tudatosan tettük, kegyetlenül,
néha élvezettel vagy értelmetlenül.
Az iskolába is együtt jártunk,
volt sok-sok új barátunk,
de valójában
csak mi ketten voltunk,
akik egyek voltak,
kitartóan egybeforrtak
múlhatatlanul
és elválaszthatatlanul!
Egyek voltunk
rosszban-jóban,
tanulásban, lustaságban,
tudatlanságban és okoskodásban,
fontoskodó öntudat-lázban.

Aztán az Egyetem tárta kapuit:
fényes Csodavilág
ígérte álmait: a Nagy Hivatást,
Melyben mélyen ember lehet az ember
melyben *orvos* az orvos

s nem gazember
vagy iparos,
keresetkutató, szakmabetyár,
de kár,
hogy nem lett belőle
semmi!

El kellett menni
a Hazát védeni.
Mentünk is
egyszerre,
mind a ketten,
nem önfeledten,
de semmivel nem törődve,
ugrabugrán és hőbörögve,
tisziiskolából
a szalmazsákra
kaszárnyák méhében,
hol poloskásan ásít
egyre-másra
a Holnap.

Utak tekeregtek,
vonatok, szekerek
kerekedtek valamerre,
csörömpölve menetelő emberek,
aztán szétzüllött had,
(ott marad, aki lemarad!)
az első lágerig,
ahol ugyan nem volt *kemence*,
de volt *latrina*,
hol órákig ülhattünk álmodozva,
ültünk is, és mélán tetvészkedtünk,
míg mögöttünk,
a drótsövényen túl
a fél város bámulta a seggünk!
Így teltek a napok,
s mi egymással sokszor beszélgettünk:
vágytuk otthonunkat . . .
és meg is érkeztünk.
Hulla már sehol,

csodás fogadtatás:
két rendőrpofon,
nem más
és a magyarázat:
„ . . . ha földre száll is Jézus Krisztus,
ittend nem lesz komenizmus!!”

Nem is nőttek égig a fák
s „bejöttek” a kommunisták!
Ilyet még senki nem látott:
ígértek egy új világot!!
Csodaszépet! Csodát százat!
„Csináltunk” hát egy Színházat.
Jártunk álmodozva
egy színes világot,
ott is egyek voltunk,
egybeforrt barátok.
Közel fél évszázadig
bandukoltunk ketten,
mámorosan élve,
önfeledten,
alkottunk, dolgoztunk,
nemzettük a jövőt.
(Szerettük a nőket!
Nem is egyet! Kettőt!)
Mindenkít szerettünk,
és boldogok voltunk,
s nem hittük, hogy egyszer
rosszabb lehet sorsunk.
Gazdag ember köpik
szegénynek bajára,
mikor reá kerül a sor,
tépdes a hajába
hogyan hát: „ . . . sosem hittem . . . !”

Mi sem hittük soha,
hogyan válhat egyszerre
okosból ostoba,
dőlhet össze sok hit
építette világ,
hegyek világából
hogyan lesz pusztaság.

Aztán következett,
amitől rég félttem,
ami tudat alatt már rég
(sanda alattomban)
fészkelődött bennem,
bujkálva véremben,
agytekervényimben,
mind egész lényemben:
hogyan egyedül maradok.
Tudtam, és maradtam!
Eltűnt testvéremet,
barátom sirattam,
siratom még ma is,
hol van és merre jár . . . ?
Mehalt? Elkóborolt?
Elszállt, mint a madár.
Soha vissza nem tér,
most már nagyon tudom,
egyedül mehetek tovább
az utamon.
Csatlakozott ugyan
mellém egyvalaki
(bátor volt testvérként
nekem mutatkozni!),
észre sem vettem,
már be is fogadtam
tehetetlen kínnal
nagy árvaságomban.

Kellemetlen ember!
Zsémbes!
Botlós!
Suta!
Az esze ugyan jól vág,
még nem egész ostoba.
Mosdik is rendesen.
Mégis, nem szeretem!
Nem bírom a szagát!
Azt az „öreg-szagot”,
ami nem is oly rossz.
Kicsit áporodott.

. . . „Jaj, fáj!”
 „Itt fáj!”
 „Ott fáj!”
 egyre csak nyekergi,
 panaszos csikorgás,
 ami körülengi.
 Orvosok,
 tabletták,
 . . . „Jaj, a vérnyomásom!!!”
 így sajnálja magát!
 Tudom!
 Hallom!
 Látom!
 Tehetetlen vagyok,
 mert már itt él bennem.
 El nem kergethetem,
 sajnos, övé lettem.
 Kicsit sajnálom tán,
 de csak ezt tehetem!
 A barátkozáshoz
 semmi erő bennem!

Csak ülök és hallgatok.
 Zárva ablak, ajtó.
 Várom, mikor hat már
 végre a hashajtó!

PAP JÓZSEF

BRÉMAI HAIKU-KROKIK

Ködös, ragacsos
 reggel. Így fogad Bréma.
 Niksz csinnadratta.

Otthon még nem volt
falevél a pázsiton.
Itt ősz, ősz van már.

*

Kurt úr bőr alá
borotválja pázsitját.
Mint a szakállát.

*

A két körtefa
soká vonzotta egymást;
most már taszítja.

*

Amit bőrömön
érezek, arról beszélek.
Most forráz a Nap!

*

Csordultig telve,
lábam nyaldosod, Weser:
hogy várhattál már!

*

Fehér hattyúpár
barna utódaival
vitorláz felém.

*

Ó, égi sirály!
Civakodsz társaiddal
egy döglött halon.

*

Kondenzcsíkok közt
ollóban a Nap. Könnyen
lenyisszanthatják . . .

*

Az égi ekék
itt is borozdolnak, fõnn
a kék parlagon.

*

Most veszem észre:
a pazar Nap batrija
kimerülõben . . .

*

Otthon a Tisza,
itt te vagy megbízható
iránytúm, Weser.

*

Ni, az éger is!
Szedetlen „eprével”,
és társtalanul . . .

*

Berkenyém, téged
én már megrajzoltalak.
Lángolj csak, lángolj!

*

Azt hittem, sirály
csapódott az arcomhoz.
Nem. Egy falevél.

*

Könyöradomány
a hontalanoknak, és
krokodilkönnyek.

*

Padlásszobámban
(Montaigne-nyal elzárkózva)
szűk a nagyvilág.

*

Ha kisütne még,
nem a Nap, a te arcod
szórja rám fényét.

*

Még egy fuvallat,
s lehull ez a levél is.
Ez. Az utolsó.

ÁCS KÁROLY

TÁVOZÓBAN

Pap József brémai haikuira

I.

Oda készülök
én is, hol nem ért senki,
és senki sem bánt.

II.

Vagy nincs igazam?
Itthon talán értenek,
s ezért bántanak?

III.

Ne áltasd magad!
Idegenség, bántalom
benned van. Punktum.

1995

ÚJ VERSEIM ELÉ

Alig-létben alig-versek
Árvácskáim eleresztlek
Ne sírjatok jó helyt lesztek
Temetőben sírkeresztek

1994

BOLDOGSÁG

Első versem mintájára

Boldog vagyok, poklok
torkában is boldog.
Utam végén hordom békén
a rám szabott sorsot.

Nincs apám, nincs anyám,
halott mind a kettő;
hogy nem vagyok mégsem árva?
Tudja a Teremtő . . .

Ha rám nyit a reggel
 asszony-szeretettel,
 s ha elnyugszik, félnem többé
 a haláltól sem kell.

Ezért vagyok boldog,
 ez tartja a lelkem;
 ezért könnyű ezt az árnyék-
 világot viselnem.

1993

DÉSI ÁBEL

TRAGIKUS LÉT

ELSŐ RÉSZ

1. ZUHANÓ ÁLMOK

I.

Hamuszín arccal
 a szürke világba
 zuhan az álmok
 éjszakája

görcsös ujjad
 sikoltása
 visszahívna
 e világba

menekül szavad
 árnyékvilága
 a sóhaj jeleit
 iszonyat zárja

az életed
 csont keresztje
 álmokon túl
 térdre esne

a vágyak arcát
 álmok terhelik
 ki temeti el
 ébredéseit.

II.

Változó arcát
rejtí az álom
árnyékba takart
virágszálon

egy mosoly valahol
szürkébe hull
a hervadás lépked
hangtalanul

hullám az álom
s hullámzik veled
útvit elfedik
a fellegek

elsuhan végül
és semmibe vész
az elképzelt vágy
lehulló kéz

időbe zuhan
arcod jele
az álom szavára
felelhet-e.

III.

Milyen az ébredés
halk magánya
ki fog visszahívni
e világra

bukásra ébredő
sóhaj a kert
a néma virágok
szirma felett

ha semmi a léte
hol a virág
befele sírjuk a
harmóniát

a néma kérdésre
iszony a jel
a szürke életre
halál felel

a semmire zárja
arcod a csend
kiáltasz-e újra
lehetetlent.

2. VÉGJÁTÉK UTÁN

I.

Végjáték után
nem is volt kezdet . . .
tizenkét halál
szövi a szerelmet

kórházba kísér
a csonka remény
kiért is dadog
a szerelem

bár nem tudom
ki is vagyok
sötét lepelben
szabadulhatok

a betegség
megfagyott láz
és üldöző
halál-harang

kísértő iszony
a börtön álma
torkomban dobog
az életem

az évek sora
barakktábor
vezet-e út az
értelemig

kanyarból támad
a rohanó halál
és felém süvít
a puska-golyó.

II.

Ki ad nevet az
élet arcának
ki sejti meg a
kérdés szavait

didergő létben
a remény előtt
az ébredés is
elpárolog

a néma kérdést
elmúlás törli
temetőt idéz
a végtelen út

kiáltó kezed
égre mered
a csupasz ágak
alkonyában

a fájdalom
kagylóiban
vérző emlék
a gondolat.

III.

Végjáték után
nem is volt kezdet . . .
a bukás mélysége
nem felelhet

foszlik az idő
nincsen jelkép
megtagad az
emlékezet

időtlen kérdés
a csendes közöny
kiáltó kezéd
kinek is üzen.

3. HAJÓ AZ ERDŐBEN

Hol van a tenger
amely megadja
létem alapját
s jelzi a jövőt

félelem-sötét
kérdések zúgnak
belső viharok
rázzák a létem

hogyan is lehetek
hajó az erdőben
eredet nélkül
a semmi előtt

volt-e itt folyó
amelyen jöttem
vagy néma tenger
amely itt hagyott

iszonyú kérdés
az erdő magánya
sötét ég alatt
időtlen a lét

ami volt s ami lesz
időtlen kérdőjel
szólhat-e a jövő
ha kérdez e lét.

MÁSODIK RÉSZ

4. ÖRÖKÖS DRÁMA

Örökös dráma
a csend előtt
világok harca
a semmiben

vonul a temető
és késik a lét
ki szólítja nevén
a gyökerét

a lét eredete
keserű gyökér
nemlétből súgja
a semmi nevét

befele szorul
a külvilág
s a roncsokból
már nem kiált

a lét fájdalma
egyetlen szó
az ember neve
nem mondható

minden anyagból
a semmi virít
a lét sorsa is
csak semmisít

múló anyagban
hazugság a lét
a végső semmiről
az idő beszél

örökké tart
az örökös harc
a végtelen gyökér
öröksége hat

megfagy a csend
a nemlét előtt
táguló semmi
a felelhető.

5. A LÉT IGAZSÁGA

Igazság úgy van
mint maga a lét
létező igen
és igenlő lét

múlik a léted
anyagi sorsa
amíg az időt
szenvadás hordja

arcod az időben
jeleket üzen
s múlik a lét
közömbösen

időt élni csak
alkotva lehet
töredék jelek
sirassák életed

igaz a léted
ha időben élsz
de időt rombol
a lét-feledés

a lét jele a
ragyogó igen
emberi érték
idő terhesen

romokon a lét
a semmin az ige
üzenő lét az
idő üzenete

megszólal a lét
ha időben él
igazság mondja
az ember nevét

semmit sem ad
a gondolat árnya
a születő idő
teremt világra.

6. ÉBREDŐ FOGALOM

Ha visszatér
a szavak értelme
a képek varázsa
visszavonul

mert csapás a szó
s a tudat maga
kimondott igen
a lét előtt

ha lüktet bennünk
a lét magja
fogalom lesz
az emberi szó

test lesz a szóból
az idő útján
az élet hírnöke
termő gondolat

a néma mélyből
felfele törhet
az idő-fogalom
emberi arca

ha minden szavunk
időbe épül
múlásban is él
az emberi arc

szívünk és agyunk
élet gyökere
és minden eredet
alapja a: Legyen

akkor a csoda
megszólal bennünk
s jelzi az időt
a születő arc.

HARMADIK RÉSZ

7. MÉGIS ÉS MÉGSE

I.

Szavak híján
egy mozdulat
amíg a csend
belül lüktet

végül ez is
lehanyaglik
és elszürkül
a tekintet

kinek szól a
remegő csend
hová lendül
a kéz jele

halkan zümmög
a belső csend
a fáradt kéz
befeje hull.

II.

Lát-e az arc
ha látható
a homályban
a révület

csendet keres
egy izgalom
görcsös ujjak
sikoltása

a tekintet
kapujában
bezárulnak
a távlatok.

III.

csak egy kérdés
már csak egy szó
egy mozdulat
néma jele

már nem szólal
már nem mozdul
a semmibe
a csend borul.

IV.

Üres szoba
 üres térben
 üres lét a
 létezésben.

8. VISSZA A MÉLYBŐL

Innen a mélyből
 kinek is kiáltsak
 a napfény és eső
 világa felé

a tragikus lét
 fájdalommal éget
 minnek a léte
 a fájó test

a lét iszonyata
 legbelül pusztít
 önmagát marja
 az értelem

az örök kérdésre
 a kétely felel
 van-e még remény
 a fájdalom alatt

a lendülő kéz
 a mélyből sikolt
 felfele kiált
 a remény felé

a béna létből
 csak dadog a szó
 feledés alatt
 lapul a képzelet

mélyből serkent
 és emel a vágy
 az élet-napfény
 világa felé.

9. ÉBREDÉS ÉS CSEND

Esővel elpihen
 szelekkel ébred
 hajnalban késik
 a fáradt gondolat

hajnali ködben
 szédül a képzelet
 a napfény vágya
 szirmokat ébreszt

a homályban
 tévelyeg az álom
 ködös utakra lép
 a múltó pillanat

ébredő kertben
 szunnyad a világ
 így várja lassan
 a napfény szavát

sejtelem érzi
 a léptek szavát
 ki ez a küldött
 ébredés előtt

és ha megjelenik
 az érkező arc
 a kinyújtott tenyér
 átadja a csendet.

EPILOGUS

10. JÓNÁS MÁSODIK IMÁJA

Én csak a halálnak
 vagyok a fia
 senki hatalma
 nem védhet engem
 vándorló sorsom
 verik a szelek
 az óvó szemek
 másnak remélnek

rövid az életem
 s hosszú az utam
 minden lépésem
 száz évig fájhat
 népek és idők
 nyomják a vállam
 a lábom súlya
 nincs e világban

az idő végzete
 nézi az utam
 ebben a sorsban
 ködbe vész minden

életem útja
 sivatag és puszta
 s a végtelen idő
 a halál hamuja

talán az utolsó
 időben járok
 vak idő sodra
 viszi az utam
 nehéz a lábom
 és súlyos a terhem
 legbelül vérzik
 a történelem

és küld a halál
 idővel járni
 oda kell érnem
 még este előtt
 de mi az idő
 ebben a létben
 ahol a halál
 csak életnyi csend.

A TUDAT RÉTEGEI

Filozófiai vallomás a tragikus létről és ennek versformájáról

Egy lázas és látomásos éjszaka emléke és következményei. Így lehetne röviden összefoglalni e vers kezdetét és kialakulását.

Ez az éjszaka volt a határhelyzet, amely arra kényszerített, hogy újra végigéljem és végigjárjam életem pokolbeli útját és a várható további keserőségek és értelmetlen kísérletek lehetőségét. A rám zúduló képek és kérdések visszahozták a már átélt félelmek és rémületek emlékeit. (Újra felbukkantak a háborús bombázások, a menekülések, a börtönök, a Gulag-élmények, a katonaság, az öngyilkossági kísérletek, az idegklinikai lázalmok és borzalmak világa.)

És ezek a rám zúduló emlékek hatalmas kérdőjelet formáltak egész eddigi életem képe és emléke fölé.

Mi volt eddig az életem?

Hogyan is éltem, és miért éltem?

Milyen értelme van az frásnak ebben az életben?

Hogyan maradhatok meg e korban és e tájban, amelyben ilyen életem volt, és amelyből nem tudok immár menekülni sem.

Ezt a gondolatot fogalmazta meg a tragikus lét fogalma és e versciklus nyolcadik versének a központi versszakasza így:

*a tragikus lét
fájdalma éget
minek a léte
a fájó test*

Érzem, hogy egyre nehezebb az itt maradásom. De azt is tudom, hogy innen sehová sem menekülhetek már. Be vagyok zárva két ajtó közé, és innen nem vezet kiút sem ki, sem be.

Hová menjen és hová mehet az, aki két vasajtó közt van bezárva.

Ezek a képek és gondolatok egész eddigi életem végső kérdései lettek. És ha valaki eléri azt, hogy hatvanhat éves lehetett, és még mindig egy ismeretlen kezdő író helyzetében van, ha tehát ezt érzi és éli át, akkor az egész írói léte állandó pokoli kínt jelent.

Mert ez a hat és fél évtized lényegében így csak készülődés maradhatott, mert az elkészült művek kéziratok maradtak minden ígéret és jó recenzió és törvényes szerződés mellett. Az eddig elkészített mintegy harminckötetnyi regény, kisregény, novella, színdarab, tanulmány és monográfia, vers és versfordítás elegendő egy nagy életmű formai megjelöléséhez. Mindennek az értékét én nem ismerem, és ha biztosan tudnám, én akkor sem beszélhetnék erről. Erre nincs jogom, de én mint ember erről soha nem beszélnék. Ez a fájdalmas helyzet az én magánügyem, és nekem kell ezzel megvívni a harcomat. Én csak azt mondhatom, hogy nem írtam könnyű és könnyelmű irodalmat. Nem írtam szórakoztató és olcsón eladható tömegárut. A népszerű és gyorsan eladható és olvasható irodalom mindig ellenszenves volt a számomra.

A végső vágyam, hogy legyen legalább öt-hat jó olvasóm, aki át tudja élni és meg tudja érteni azt, amit megírtam és átéltem írás előtt, az írásban és utána is. Ez a kívánság

látszólag szerénynek és elérhetőnek látszik. Sajnos, ez nagyon igényes és nehéz utat igényel. Voltak olyan nagy írók, akiknek egész életükben nem volt két-három igazán értő és megértő olvasójuk.

De én még odáig sem jutottam el, hogy ismert vagy félreismert író legyek, mert ehhez elsősorban a megfelelő könyvek kellene az azok olvasói. Az én könyveim még kéziratok, és ki tudja, mikor és mi fog az én életemben megjelenni ebből. Mert az a három vékony verseskötet és egy kötet kisregény együttvéve mintegy négyszáz oldalt tesz ki, és ez az én életművemnek még az 5 százalékát sem teszi ki. Íme egy írói lét tragédiájának a konkrét helyzete és indoklása.

Ez tehát az én írói életem.

És ennek az életnek a sebei, a kérdései és emlékei bukkannak fel az álmok és látomások képi világában.

Ennek a vissza-visszatérő pokoli álom- és látomásvilágnak lett a következménye a megnövekvő íráskényszer és az a végső cél, hogy ettől a rémvilágtól az alkotás folyamataiban szabaduljak meg.

A versciklus megírásának az időpontja, az a nyolc év 1988 és 1995 között egyúttal az utolsó prózaművek megírásának a kora is. Ez az önéletrajzi vallomáskötettel indult. Ezután következett az én Gulag-élményeim regényszerű feldolgozása. Majd általánosabb keretben a kelet-európai író és értelmiségi sors regénye és végül egy keserű komédia és groteszk regényben ért véget. De ide kapcsolódik az a drámai parabola trilógia, ahol a reform és a reformkor problémáját dolgoztam fel. A másodikban Kádár János történelmi szerepét és felelősségét próbáltam felvetni a Rajk-ügy és a Nagy Imre-ügy keretében. És végül az utolsó drámai parabola Sztálin és Hitler párhuzamát és egymást kiegészítő és provokáló sorsát vetettem fel.

Az író pokoli léte és állandó halálélménye adta meg tehát ennek a versnek az alapmotívumát és további feldolgozását.

A halál itt az egész létem megsemmisülését jelentené, mert ezzel az egész írói életművet kitenné a pusztulásnak, megsemmisülésnek és a feledésnek.

Az élet és életmű tragikus viszonyáról már írtam egy vallomás-tanulmányt, amely meg is jelent a *Híd* 1992. októberi számában. Ez lett volna első regénytrilógiám utószava (ha annak idején megjelenik).

Ez a látomásos és rémeket felvonultató éjszaka adta meg tehát az első lökést a versciklus megírásához. Először csak jegyzeteket és gondolatokat írtam le. Itt-ott verssorokat és versszakokat is. Csak az írás folyamatában alakult ki a vers szerkezete, beosztása és további feldolgozása. Némelyik versről vagy tíz változatot is írtam, de a legkönnyebben kialakuló részleteket is vagy 5–6 változatban megírtam. E vers központi filozófiai része viszont összefüggött egy még régebbi nagy versemmel, amely a filozófia alapkérdéseit vetette fel. Ez a versciklus 1977 és 1992 között készült el, de a kommentárok és a kisebb javítások még sok munkát várnak.

A vers szerkezete és fő gondolati képe a két egymással szembeni piramis képe adta meg. Az egyik a homokból nő ki és felfele ível a maga csúcsával. A másik vele szemben lefele mutat a csúcsával. Mint egy látomásos pokoli tükörkép. A piramis csúcsa így hát nemcsak felfelé ívelő hegyet jelentenek, hanem találkozást is a szenvedés mélységeivel és kínjaival a másik lefele néző piramis csúcsában.

A vers első részében az álmok és látomásos képsorok ostromolják az élet hétköznapi valóságát.

A vers részletes és konkrét képsorai így követik egymást:

1. Zuhanó álmok

Az ember hamuszín arca az életen túli, de még élő ember arcát és az élettől búcsúzó színt jelzik.

A zuhanás itt nem térben, hanem időben történik. Vissza az évek mélyére az ismeretlen ősi történelmi és mitikus mélységekig. Az álom a menekülés igényével indul, de innen már nincs menekvés. És az ébredés sem menthet fel és nem is tiltakozhat az átélt világ ellen.

2. Végjáték után

A megtörtént zuhanás a végjáték után már nem is volt és nem is lehet kezdet. Aki így végzi, az a reménytelenség mélységébe zuhan. Itt bukkannak fel először az önéletrajzi tények. A halállal való találkozások sora. Megjelennek a börtönök, kórházak, kaszárnnyák és a barakkok képei. Lehet-e fró az, akinek ilyen volt az élete, és így élt valamikor. Aki tehát így élt az, hogyan valósíthatja meg elveit és céljait. Mit jelent neki az élet.

Az első és a második vers álmokképei és rémképei után a hétköznapi tények riasztó képe tárul fel. Ez tehát a kezdetnek a folytatása és eredménye.

3. Hajó az erdőben

A hajó ott áll az őserdő közepén. Rémkép és szimbólum. Abszurd kép és figyelmeztetés a világnak a mai világ tényeinek a rendjében. A hajó körül nincs sem tó, sem folyó, és a tenger és nagyon távol áll tőle. Hogyan és mikor került a hajó ide az őserdő közepére. Az erdő magánya itt egy iszonyú kérdés. És a sötét ég alatt elsötétül a létezés is. Itt nem múlik az idő, és a lét iszonyata megdermedt. A végső kérdés az, hogy megszólal-e egyszer az idő, és folyammá válhat-e az idő.

A vers második része magát a létet és a létezés értelmét kérdezi és teszi kérdéssé.

4. Örökös dráma

A lét itt a vers látomásában mint örökös dráma jelenik meg. Ez a világ a semmiben él és a semmivé vált értelmetlenségben rekedt meg. Ha valami teljesen értelmetlenné vált, akkor a lét igazságának az igazi létnek a mérlegén semmit jelent. Megméretett tehát és semminek találatott. A semmi fogalma az értelmetlen, értéktelen és létében céltalan létezést jelenti.

Az élet megállt, és sodródniak a temetők. Itt erősebb lett a halál az élet gyökereinél is nyíló kis ágainál. A létezés itt gyorsabban irányul a pusztulás felé, mint kellene. Még fel sem nőtt, még el sem érte a maga fejlődésének az érett korát és máris pusztul. Ez a lét súlyos betegsége. Ez a hamis lét sorsa tehát.

5. A lét igazsága

A lét igazsága a kérdező és a kérdés értelmét és lehetőségeit átélő ember. A lét és idő kérdésének az értelme tehát itt gyökerezik. Az idő emberi fogalom, és csak az ember által mérhető, mert más mérőeszköz az ember számára nem létezik. És ami ezen kívül van, az az emberen túli világra, az embertelenségre és az emberi lét értelmetlen pusztulására utal. A lét emléke megmaradhat mint halálos tudat. De ezt is csak egy túlélő ember foghatja fel, ha még van tudata és befogadó értelme a világ számára. Az idő kérdésének az értelme tehát magában az emberi létben van. Azt el lehet képzelni, hogy valahol létezhet egy kozmikus számítórendszer, amely felfogja és rögzíti a kozmikus idő folyamatát, és ezt le tudja fordítani az emberi értelem és az emberi fogalmak nyelvére. De ennek is ugyan mi értelme volna. Mindez csak mint egy fantasztikus álom volna lehetséges vagy egy tudományos fantasztikus regénynek a képsora.

6. *Ébredő fogalom*

A szavak értelme a fogalom tartalmában van. Nemcsak tudni kell azt, amit kimondunk, de azt át is kell élni a közvetlen életben és gyakorlati tevékenységben. Az emberek túlnyomó része mégis tudat és öntudat nélkül él egy alacsony állati növényi tudat szintjén. A világa beszűkült és tehetetlen a maga világában.

Az élet első erős hírnöke ezért mindig a termő és teremő gondolat, amely nemcsak megnevezi a dolgokat, hanem azokat meg is alkotja a maga emberi életében és munkájában.

A harmadik rész átvezet az első rész drámai kérdéseire, de most nem a kérdések, hanem a lehetséges feleletek és megoldások keresésében szólal meg.

7. *Mégis és mégsem*

Ez a vers Samuel Beckett emlékének hódol. Ő volt az, aki a fokozatos és következetes hallgatással eljutott a lét redukciójáig, ahol már a szó sem lehetséges. Először megakad a szó. Utána a mozdulat, és végül már a gondolat is elnémul valahol. A gondolat is megáll és elnémul önmagában. Így lesz üres a tér, a ház, a szoba és végül maga a létezés is.

8. *Vissza a mélyből*

Ez az ősi *De Profundis*-téma. Jób és Jeremiás ősi siralma és az eget ostromló kérése, kérdése és kétségbeesése. A mélyből kiált a szenvedő ember. És a kérdését az ő vonagló értelme és élete sem tudja már felfogni és kimondani. Itt csak rémálmodok vannak, és ezt az élet küldi önmaga helyett. Ez az ember életpótléka már.

9. *Ébredés és csend*

A befejezés képsora a japán haiku világát idézi fel a képek, a villanások és jelzések sorával. Az ébredés készülődik itt, egy éjszaka után. Lassan közeledik a hajnal, az éj és a látomások után. Véget ér az éjjeli látomások, kétségek és félelmek ideje.

Megjelenik a hajnali szél, a közeledő hajnal, az első képek és hangok percei közelednek. Közel van a kérdés is: mi lesz az ébredés után. A hajnali kertben megszólalnak majd a madarak, és ők jelzik az ébredő természet és a reggel hangját.

Valahol közeledik a remény is valaki küldöttként. A feléje kinyújtott tenyér a fogadás és a köszöntés jele. Üdvözlétként és fogadásként e tenyérből megkapja a csendet.

Az idő is jön és úgy múlik, mint a hétköznapi percei és órái.

Vajon az időnek is van nappali és hétköznapi arca és nyelve?

A vers epilógusa évekkal a versciklus megírása után jött létre. Nemcsak befejezés, hanem visszatérés is a tragikus gondolathoz egy ősi történelmi és kozmikus értelemben.

Epilógus

10. *Jónás második imája*

A cím Babits Jónás-versére utal. Ez a vers a Jónás imája. Az ő követőjének csak a második ima lehetősége marad meg.

A prófétai sors és végzet, hogy a történelmi idő vándora legyen, és az egész életet maga körül úgy lássa mint pusztaságot és sivatagot, ahol a vándorlása, a vezeklése és örökös bűnhődése tart. És itt a prófétai lét nagy bizalmat és jutalmat jelent, de egyben földi szenvedést és emberi nyomorúságot is. És ebben lesz testvére a művészi sorsnak.

És ez a vers is a csenddel és bizonytalan véggel fejeződik be. De az a csend a történelem csendje, a kozmikus világ csendje, amelyből mi semmit sem értünk.

Ez tehát e versciklus története és rövid tartalmi bemutatása is.

Szabadka, 1995 tavaszán

KOPECZKY LÁSZLÓ

ÍTÉSZIM

Érzéseim forrtak-hültek,
 Torkomban daloltak madarak,
 Írtam, mint egy vadarab,
 Bent isteni béke, kint lóttek,
 Magammal ajándékoztam meg őket,
 De nem örültek.

NÉMETH ISTVÁN

HÁROM KERESZT

Nagypéntek van . . .
 Hajnal óta reklámszövegeket
 hallgatok.
 Már-már versek.
 Milliókhoz szólók.

Nagypéntek van.
 Nagy verset kéne kiáltani.
 Egyszemélyhez szólót.

„Briliáns hajszín.
 Tutto mobili.
 Ön is nyerhet.
 Sok-sok-sok-sok.
 Sokk, sokk, sokk, sokk.
 Csak a kezét kell
 Kinyújtani.”

Nagypéntek van.
 Reklámszövegeket
 duruzsol,
 bömböl a rádió.

Az Ember kínhaláláról
majd egy későbbi
műsorunkban.
Ásítózik?
Ásítózzék nyugodtan.
A keresztre feszítésről
majd később.

Aztán felcihelődöm,
a galambokat riogatom
az ablakpárkányról.
Nagy úr csönget
az újságokért.
Ma, úgy látszik,
összejöttek a nagyok.
Nagy vers,
Nagy úr,
Nagypéntek . . .

„Nagypéntek van,
a holló mossa a fiát . . .
Hiába írnak az újságok
bármit,
olyanok EZEK, mint
a zsidók: leköpdösték
az embert, majd a szemébe
röhögve a derült égre
mutattak: nicsak, megeredt
az eső?!
Kézcsókom a kedves feleségének!”

Megreggelizem:
kanál méz,
csalántea
margarinos kenyérrel.

„A hercegovinai szerbek
lőtték Dubrovnikot.”

Nagypéntek van,
folyton erre gondolok:
a Három keresztre.

S már megint lótték
Dubrovnikot.
Nagypéntek van . . .
Meg kéne szülni azt a
Nagy verset
Azt, hogy nem a föld dübörög,
én zokogok.
Meg azt a pikkelyes törzsű
platánt
a József Attila sugárúton.
Hogy nem a föld dübörög,
Csak a sárga villamos.

(Te melyik nemzedékhez
tartoztál?
S kik sütkéreztek
nagy verseid fényében?)

Ő a keresztfán,
Te a síneken . . .

Nem a föld dübörög,
én kiáltok:
Nagypéntek van.

Nagypéntek, s kettőtök
fényéhez képest
minden csak sápadt képzelgés.
Kegyes szemkendő
a sortűzre váró
vak szemén.

Nagypéntek van.
Két mártír közt fohászkodom,
Két vértanú közt
egy lator.

A harangok hallgatnak,
a holló mossa a fiát.
Dünyögni próbálom az imát,
a zsidók már köpködik
népünk szent fiát.

S a költők görgetik
a mozdíthatatlan Attilát.

Mert háromra állni fognak
a három keresztek.
Most még csak az ég
permetez.

Vagy ez már az árulók
nyála?

Nagypéntek van.
Uram, kik már
tudjuk a titkot,
borzongva gondolunk
a feltámadásra.

ERDEI ERNŐ

FÉLREFORDULTAK TÖLÜNK

Az emberben még jár-ke a vér,
Mégis dermedezik az esze,
S a hite jégcsapkristályba vész.
Itt a villongó igék nesze
Csak az oltható élt fűti még,
Ha tüzek nyelvén nem tekereg.
Hogy Te jéggé dermedsz, Ó meg ég,
Afelett bárki is kesereg?

Mit az idegennek, ugyebár,
A minket emésztő fergeteg!
Törődése ép talajon jár,
Nem köti láng, se jéggörgeteg.

Haj, elprédáltuk az arcunk rég,
A megértés elfoszló felleg!
Hogy Te jéggé dermedsz, Ó meg ég,

Valakit érdekel?
Igen, hobbiból, úgy melleleg.
Hát, fajtám, elért a Ma átka:
Öléből a Nappal szaggat ki,
Mállik benned a bízó Hátha.
Hogy holnap mit érdemel?
Hogy mindegy, azt ne mondja senki!

A GRUNDON

Zöld hullámú május szellőjén
csapongó rapszódíát susog
lilában az orgonabokor.

Elcsukló ajakkal utolszor
kelek szenvedélyes hangokra
a kibomlott virággzattal én.

A telek szívét méricskélvén
velem szárnyal a jövő idő,
mint méhe talpán a virágpor.

EMLÉKEZÉS

A gyászjelentésből nincs más
hírjegy az ajtóüvegen,
csak néhány ragaszfolt;
hiába veszi észre
az itt járó-kelő idegen,
nem tudhatja, mi volt.

Az emlékezet bűvös mentén
sokkal több maradt hátra:
száz emberi nyoma!
A nevét nem feledteti
a fakuló keresztfákra
dülő idők sora!

HUSZÁR ZOLTÁN

A KÉNYSZERPÁLYA

útvesztőin nyájösztöne elsorvadt
vagy ki sem alakult védekező
láza sincs a kórokozók ellen töpreng
vagy még csak nem is töpreng csak egy helyben topog
vagy ok nélkül csak úgy a közepébe vág
a suhanó szélnek
talán úgy is lehetne mint a nádszál
alázatosan mégis töretlenül vagy mint a lidérc
imbolygó fénye konokul
vagy egyenes derékkal
tettre készen zárni a sort
fittyet hányva a zord
időknek hogy mondhassa aki látja
ez igen ez ő
csatamező
ahová lép és fegyvere sincs
de ő az a jó termőtalaj melyben az ige magva kicsírázik
s díszileg mindenfajta fura
egzotikus növény
minden jelenet várható fordulattal terhes
egy pisszenést legalább
a nádi verébnék s egy nyaláb
törmeléket a hamura
hogy újra fölizzon mert megmaradni
nem elég a megmaradáshoz
ül a szoknya szélén kezébe nem illik jatagán
csak belül háborog nyíltan sohase lázad
peckes uszályhordozó vagy őrzi a házat
a más házat mely persze az övé is az örv jogán
vagy forgószínpadon illeg-billeg és esik-kel
vagy úgy áll mint aki nyársat nyelt szájában csikkel
valami hiányzik belőle hogy meggyőző legyen
valami kis piros a drága mely kívül színtelen
fölfoghatatlan miért nem kattog a morzejelzés
a tűhegyű fogakról
kizsebelt ugyan de még van miből vámot adnia

a türelem határán átment valamit megfelel
megoldja mennyi kétszer kettő
mit tegyen
ha a megelőzés szívós
láthatatlan fogásait hírből sem ismeri
ha az ellenség jóbarát
s a rokon idegen
akik úgy cserélgetik egymással helyüket
hogy közben színt vált mezük is
és nem szól a síp mert bíró sincsen
előbb önmagát cselezi ki
majd el is buktatja
azt mondják persze csak öten–hatan
önként dalolva de hol a dal
a pálya sokféle
az övé nem ez.

A LAZAC

Ez hát az a pont ahol tetőzik az
árhullám ez az a döntő szakasz
ahol összetörik a lélekvesztő mély
víz a válság és örvény a törvény

ez nem a tenger mely vonzó vízi
út s útvesztő mert sehová sem vezet
ez csak a folyamatosság elveszett
aki kábán lenyűgözve nézi

vad vízivilág különös rakéta-
rendszer azt tartja meg aki vét a
szabály ellen konokul dacolva

magával is két part közt a köveken
taszítás mely eljuttat a célba
a sok nemre egy határozott igen.

MIT SZÓLJON

az aki nem a tárgyi föltételek
és a hangulat összefüggésében gondolkodik
ehhez az egész zűrzavarhoz sötét
gomolygáshoz mely rátelepszik
a napkeltére s beárnyékolja a család
kertjét

leépül a torony mely bevilágította
az éjszakát egy évezredig s folyton süllyed
tartósnak hitt talapzata is
azaz süllyeszti és leépítik

inkább figyel

izgalmas villódzás a feszülő ágak körül
és izgató magas énekhangok
foszlánya lebeg
de nemcsak ez

fölszednek dermedt állapotukból az ember
alantasabb de még ép érzékszervei is
szímatol tapogat

madarak jutnak az
ember eszébe és nők
csak szép nők akik egyszer valaha megigézték
és kedves madarak ragyogó díszes
tollazatuk közelebb hozza a tavaszt

megmozdulnak az erdőség
több évszázados faóriásai is a folyó
szúk árterein

a tárgyak pedig hozzásimulnak az ember tenyeréhez.

KEGYELET

Az örök kőváros dísz dísz mellett kő
kövön az állhatatosság műve
rendezett mégis labirintus
mert elvarázsolt erezete is kő
terein szüntelenül tolláskodnak a kőgalambok
itt megvalósult a tartós béke
és letéteményese a szilárd alapokon nyugvó egység
melyre hiába áhítoztak másutt
itt zavartalanul szembesülhetnek önmagukkal
a révült járókelők
és leróhatják kegyeletüket e szörnyű század
iránt könnyük elkenődik a naplementével
a félrevert harang hangja könnyed
susogásba olvad mégis eleve gyanús
akinek ott a neve az emlékezet kőlapján
és van valami riasztó abban
hogy egy betű is megalázhat
ahogy a röghöz kötöttek a föld felé húznak
a megerősakolt földhöz melynek nincs határa
hiszen a közlegelőt is fölforgatták
idő előtt
nem emberi hogy az engedékenység is előrehozott
az erőszak előtt meg a szertartás a szenteskedőkkel
mintha siettetné valami az elnémulást
titokzatos föld alatti erő
és senki sem mondhatja az elmúlt
évekre hogy tréfa volt vissza az egész
csak néhány perc még
kegyelettel adózók
egy kis türelem mert végét járja
s ez a varázslat is véget ér hamarosan.

B. FOKY ISTVÁN

THERESIOPOLIS

1.

A végrendelkezés
íratlan jogán teszem
gondolataim papírra;
az örök és ismétелhetetlen
ordú tengelytörésben,
megroppant emberek
patináján olvad a kapucímer
kvarcanyaga.

2.

Átváltozások városa, te,
betevő falat falat emelő
sarca, hogy az egy tál tégelyben
Pannónia kvarca izzott magunkévá,
felül és aknai alatt is
gályáink legjobb hada, mert
itt Atlantisz-ordú, homok
homokján ágyazott fejhely, ott,
horgosi vízmosáson trónoltan.

3.

Itt Attila és
Hunigis parancsai,
várakozók vér-paradicsoma,
paradicsommadarak sólyomrikoltása,
itt Krissos és Körösök körkörös
vérverejték pagonya, itt
Szeged–Szabadka–Zenta
háromszögelés gyűjtőpontja
s benne olvadt nagy zsarátnokon
történelemnek is körköre, hogy

eme teljesen fátlan egyenesen
 táborváros teremjen;
 itt nemez-sátorvárosban fapalota,
 dúnék dúnéi hét dombján pagoda,
 igazi mestermunka, s itt
 Arykán aulája-háreme még
 mindig langymeleg derékalja,
 itt Trója falova és nagy római fürdő
 minden piszka, itt
 Pannónia-kvarcágytól, melyben
 lábmosása ezredéves gyalázat
 sokak kegyútjainak, itt
 Al-Duna székhely évszázadok
 tengelyén s mindenek gyümölcse:
 Theresiopolis!

4.

Ó, Szabadka,
 te Mária-kendő homoklenyomat,
 földabrosznak minden Mária-golgotája,
 te, Máriák Máriájának Madonna-útja,
 két lábon járó történelemzarándoklása
 emberiségnek,
 te Fekete Pérós
 homokvetés, sosem zöldellés!
 Fogadd szolgálótól szorongásainak
 letisztult homokóráján
 pergő szó-szemfűzérét, hogy
 kelebíai Boszorkányhalom és
 ludasi Babahalom közén egyszer ez
 életben az örök világtalan tekintete
 feltámadni gyúl
 Pannónia hullámainak vigassága
 tova elúszó gályáira!
 Ó, Pannónia, te
 Bácskabábel,
 te Pannóniabácskabábel,
 hol a homok örökre elvetve immár
 kimondja:
a homok el van vetve!

GULYÁS JÓZSEF

AZ ÉLET CSÚFNEVŰ HALÁLNÁL

kopogtál beléptél találtál
bajt bolondot ócskaságot
(amire furcsa éned vágyott)
az élet csúf nevű halálnál

ÉLNI VAGY ÍRNI

Téveteg, szomorú lény az ember,
reggel lefekszik, este felkel,
nem tudja, mit kell csinálni,
élni vagy írni, menni vagy várni.

993. SZEPTEMBER

Megettem kenyérem javát, de
a sarat még állom,
993. sajnálom, de örülhetek:
eggyel kevesebb írótabor.

HOL ÉLSZ?

hol élsz? kérdezi
pörge kalapban
Árokszállási Feri –
mélyen magamban

A KÖD ELSZÁLL

a köd elszáll és
egyre drágább az élet
jól fogunk
s mégis: jön az ítélet

ÍGY ÉLTEM S ÉLEK MA IS

így éltem s élek ma is
 vizespohárral
 kannatetővel szaggatott
 krumplis pogácsán
 a
 sátán
 hátán

55 ÉVESEN

közöm volt ehhez-ahhoz
 Hozzá is és ha van:
 már nem írigyel senki
 már nem írigylem magam

KONCZ ISTVÁN

MÁRCIUS, KÖLTÉSZET, SZIZOFRÉNIA

A kertekben már vérzik
 a kis mandulavirág,
 rózsaszín erekben halk jaja
 fázósan permetez s borzad alatt
 a márciusi fű a dermesztő szélben.
 Visszanéz távozóban a vers,
 díszeit hagyja, s azt is
 aki majd tovább hazudja . . .
 Ki tudja? Talán – akármilyen is – épp ez a költészet
 dolga.

TOROK CSABA

NAPVERS

Végmű/művég

		vég	
		vár	
		baj	
		tép	
		jég	
		ver	
		nem	
		hon	
		ó	
		ó	
		rőt	
		honom	
		hővodon	
sor	had	jonhodon	egy
had	lép	alkalom	nem
lép	elő	magos	míg
elő	áll	áro	nép
áll	nem	m	ami
nem	fal	ó	erő
fal	ész	kor	nem
ész	ó	nem	dac
ó		fél	ó
		mag	
		óst	
		sem	
		órt	
		kél	

Újvidék (északi félteke)
1995. június 21., 22^h 34' 23"

FEHÉR KÁLMÁN

PÁRBESZÉD PAP JÓZSEF HAIKUIVAL

1.

Szájának széle
immár befelé fordul –
zárul világom.

2.

Ott lehetsz. Otthon.
Várhatja virágom a
szűrős locsolót.

3.

Kék tavad között
könnybe lábadt hegyeket
borít rám az ég.

4.

Az estike is,
miképpen a sündisznó,
nappal már nem az.

LADIK KATALIN

A GYÍK

A tátongó pupillát
gyéren fakókék mező koszorúzza.
Nedvességnek nincs nyoma. Már nincs.
Üres tekintet. Mintha nem bírná elviselni
többé a csukott szemmel látottakat.
A napfény korbácsütése életbe rántja
hamun innen, parázson túl.

A TAVASZI LÓ HULLÁMZÁSA

A halál pillanata után, amikor még eleven árnyék
lassan suhant a réten, majd a kövecses mező fölött,
az árnyék íztől még reszketve,
megállt, meglátta magát a tó tükreben
– meglehet, csak most, egyetlenegyszer
és soha meg nem ismétlődő alkalom –,
mégsem kívánt újra megszületni,
nem akart a sötét szájából kizuhanni,
mely örök idők óta mosolyog.

CS. SIMON ISTVÁN

VÁLASZLEVELEK

1.

Kerülővel ugyan, de
megkaptam a leveled
egykori sorstársam,
áttelepült haver.
Írod, hogy ha rólunk

bármit is hallasz,
 a szíved erősebben ver . . .
 (mit mondjak, van ilyen)
 Kérdezed, hogy
 összecsomagoltunk-e már.
 Hát . . . képzeletben egyszer-másszor
 már elvégeztem a nagyválogatást,
 de mindennek ellenére
 maradunk,
 habár
 nekünk itt már
 csak a „maradék maradéka maradt!”
 S közben a part tovább szakad.

2.

Viharmadárként északra szállt
 ifjú barátom,
 felbontva ugyan,
 de megkaptam a leveled,
 dőlt betűkkel írott soraid
 még nem sikkadtak el,
 sokáig pihegtek a kezemben . . .
 Itthon, most napjaink
 hínárosának a partján
 fölfénylett a barka,
 közeleg a kikelet,
 de mintha háborúra
 szaglanának a szelek,
 s a vérnyirkos hegykoszorúk körül
 tétován kóvályognak
 az atlanti légtömegek.

3.

Azt írod, hogy álmodban
 leégett a házad . . .
 és kérdezed: mi van a kutyáddal
 meg az eperfával.

Nos, a házad még áll,
igaz egy kicsit magába
roskadt már, s alaposan
kikezdték a repedések,
hályogosodó ablakszemein
le vannak eresztve a redőnyök.
A kutyád ugatását nem hallom,
elkószálhatott egy őszi alkonyon . . .
Az eperfát kivágták
talán, hogy nehogy
túl sötéten
bólingasson a lombja,
huzatos a helye
és pünkösdkor mézgásan
könnyezett a tuskója.

ÉJFÉL UTÁN

Zaklató naptalan nappalok
éjfél után sem kerít
hatalmába az álom
a gyötrődés meredélyeit járom
s háttérzeneként macedón
népdalokat hallgatok
Akaratos és fájdalmas
szöveg és dallam
Koj ga sztiszka . . .
raszparaj szrceto . . .
mladata neveszta . . .
Továbbra is a bánattól
vagy hatalmas,
te titokzatos Karavlaska.

HA NAGYON AKAROD

Ismét panaszkodsz
(sorstársam a bajban),
hogy túl nagyra nőtt
utánad az árnyék,

és akadozik, kihagy
 a lélegzeted,
 rossz ez, de
 ha a szíved félre is ver,
 ám még bírja
 (Nem oda Buda)
 Meglásd, ha nagyon akarod,
 elűzött híveidért
 képzeletedben
 ismét megkondulnak
 azok a kitépelt nyelvű harangok,
 de csak ha nagyon akarod.

BRASNYÓ ISTVÁN

DAMJANICH ÓBECSÉN, 1848. AUGUSZTUS 21-ÉN

Megáll a sötétben Thanék háza előtt
 – ahogyan Than Mór festhette volna pár év múltán –,
 most 44 éves, alig kopaszodó,
 látása éles, ám szeme előtt
 még ott zsibog a szenttamási határ délibábja:
 reszketeg és vesztes anabázis.
 Mogorva, mint egy öreg komondor,
 hajlamos arra, hogy vásárra vigye a bőrét,
 szivarfüstben, puskaropogásban,
 ahogy lóról sem szállván
 gyomos kukoricatábla sarkán időz,
 ütközetet irányít, magatartást demonstrál.
 Csizmája, mint egy paraszté, megüli a por,
 készíti az eszmét, ő, aki nem filozófus,
 gondolatban új haza modelljén dolgozik
 a maga számára;
 szófukar, érzelmet csupán magánleveleiben nyilvánít,
 és csak roham közben kedveli a hazafiságot.

(Lélekben zord, mint aki erre született:
 biliárdgolyó futását figyelni zöld mezőn,
 hallgatni az elefántcsont csattanásait.
 Vagy hajón élni, fölfelé a Tiszán, Szolnokig:
 mintha naphosszat bronzot szállítának
 – ágyút önteni, formázni a szabadság e szobrait
 az elhagyott Délvidék harangjaiból –,
 vagy csak szekérnyi szárnyast, Szegedig.)
 Itt, a szuronyvágta csöndben
 a magyar nyelv kiejthetetlen hangjaival bajlódva,
 tudatában, mire szakálla megőszülne, sem lenne tisztában
 az alanyi és a tárgyas ragozással –
 de az idea világos a számára, szent
 és lelkesítőbb, mint Pétervárad látképe.

KOMMUNIKÁCIÓS ZÁRLAT

Hogy a magasság kirántja alólunk pokrócát – épp én lennék az, aki nem hisz a feneketlen mélységben? A nehézkedés a fülünknel fogva rángat, máris oda kiegyensúlyozottságunk érzése.

Látom a fondorkodást, ahogy lekapcsolnak kurva kis gépeikről, ami máris mintha végüket jelentené. Utánunk csak a zuhanás marad! És még csillogó nyomot sem húzunk, miként a csiga a nyálát. Inkább a lélegzésünk idomul a masztodon fújtatásához, ám hatalmas tömegünkben semmire sem futja, csupán egy elméleti ösvény ívének taposására a levegőn át.

1995. MÁJUS 9-E

Miféle béke! Miféle béke?
 Az óvóhelyekre nyárfák havaznak.

Létünkkel felelünk e tavasznak,
 araszolva, ahogy a meztelen csigák.
 Hol van a világ? Hol a világ?

Hiszi még valaki? Elhiszi?
 Mielőtt az ördög elviszi –
 s majd hálunk a régi béke
 égháborús,
 szertezilált és borús

ege alatt.
Mindaz, ami még hátravan,
s mindaz, ami megmaradt –
ugyanannak az ellentéte.
Semmi sem magában kortalan.

Talán a szélfúvás meg a hangja.
Mi minden belefér e hangba!
Zászlókként csattogó szárnyak,
s ahogy a zászlók alázuhannak.

MAURITS FERENC

VERSVÁZLATOK

Mevludin tuzlai festő barátom
arról mesélt
milyen jó
fegyelmezett modell volt Tito
társalgott és nem mozgott

Mevludin imádta a sóbányákat
lenn
mélyen
tanulmányozni
a fehéret

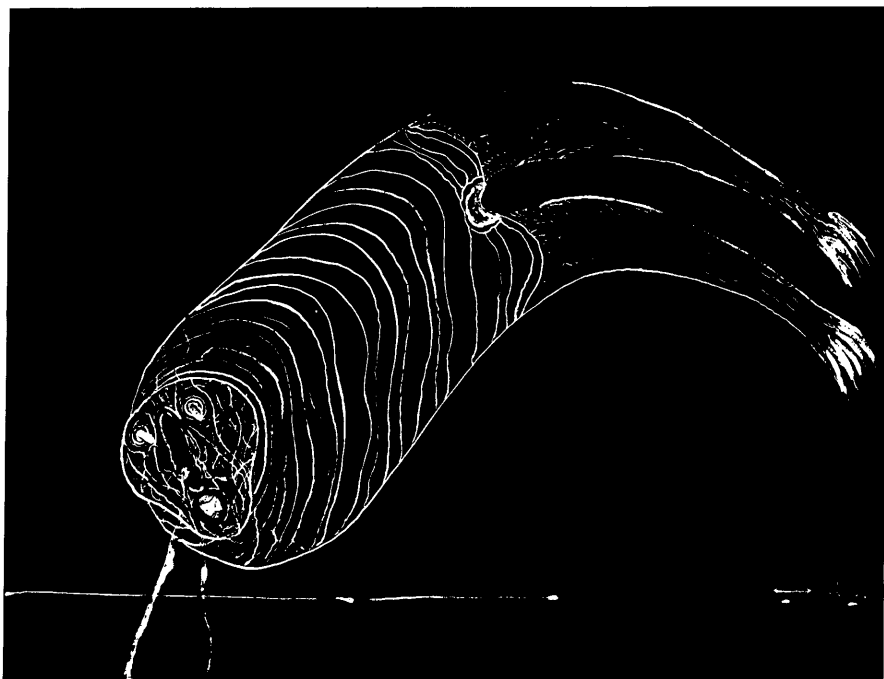
Mevludin gyermekkorát
végignyalták
a farkasok
hajnalonta visítva nyalták
a rézkilincset

•

Városom
egy felpuffadt holttest
sárga vibráló kukacként
járkálok benne
hemzsegve

•

Miklós hirtelen hozzám hajolt
Móri te szőkevény
vállvonogatva válaszoltam
szökdécselek
szökdécselek

VARGA SÁNDOR

HELYZETRAJZ

kilombosodott gondolat
ág-bogán
 rezdülések
között tátongó
 rések
a szavak
 kirepedt magházak
üres hüvelyei
 magán- és mássalhangzórepeszek
 szerteszét
akár a kisebbségi lét
 akár
a széthulló láthatár
naplementén

moccanástalan néma várakozás
 a táj
füzeteinkben

CSENDÉLET

a hamutartóban
megannyi elszenesedett tünődés
 maradványai
megcsonkítottan

üvegbe zárt roncsai
 jelenlétemnek
tanúi annak hogy
voltam és még vagyok
hogy talán még holnap is
 köszönhetem a napot

TAVASZ LESZ

mélyrepülésben
egy erőt demonstráló
elhúzó vadászgép
 rezgésbe hozta
ablakom üvegét

tavasza lesz

a meteorológusok hivatalos
közleménye szerint
 frontátvonulások
várhatóak megint

tavasza lesz

a sejtjeinkben is valahol
kigyúlnak a tüzek
 mint mindig
de szívünk a torkunkban zakatol

tavasza lesz

tavasza
de milyen tavasza
vajon békét virágozik-e tájunk
mi emberek egyszer még
 egymásra találunk

SINKOVITS PÉTER

RANGSOROLT IDŐK

megrovó elvermelés

és történt egy napon útnak
indultak a vizigótok a téren
még sütött a nap dacosuló idők
jutalomkalandra kész harcosai
az előrsben hályogosult ígéreték
lűktetése ólmos időkben valahol
otthon lenni ismét sietségben vértet
csörömpől asszonyok tekintete fut végig
homokgyásokon kihulló idők jövényei
a sirályos rajzolatnak s csak repeszes
ünneprontók nézik a vonulást

széthajló bozontban ki a vesztes
merre és mivégre
szédülés-szakadozó
lecsatolt iránytű

ikercsillagot választok majdan
hogy számon tarthassalak

BÖNDÖR PÁL

HOLTPONT

Ki hasonlít még mindig önmagára?
Én nem. Túlságosan régóta tart
már mindez ami tart hogy mostanára
ne okozott volna bennem zavart.
Az igazamat védeni köröm-
szakadtáig nem az én stílusom volt:

de ez a mostani túlzott közöny
 azt hiszem életemben már a holtpon
 t amely után irányt változtatok majd.
 Erőszakos leszek már-már gonosz.
 Egy ember kit csodálatos erő hajt
 s nem bánja azt ha fájdalmat okoz
 valaki akit utálok nagyon
 de mert erősebb nálam ráhagyom.

HOGY LETETTED A LANTOT

Herceg János halálának hírére

„Nehéz az.” Tenni egy életen át
 – le. Míg egy napon minden egybevág
 s kicsúszik majd kezedből mint a szappan.

Egy másik életben . . . másik darabban
 még talán ennél is lehetne rosszabb.
 Majd holnap ezt is megbeszéljük
 míg elkísérünk néhány utcahosszat.

Újvidék, 1995. január 30.

TELJESÍTMÉNY

Maratonfutó versenyek tévé-
 közvetítői szinte sohasem
 mulasztják el el-
 mesélni a marathoni csata
 halálos poénját:

Pheidippidész
 42 kilométeres futását
 Marathontól az athéni Agoráig
 Miltiadész üzenetével: Örvezzetek
 győztünk!

Két héttel korábbi
 teljesítményéről
 mikor a perzsa hadsereg

attikai partraszállásakor
 Spártába küldvén segítségért
 250 kilométert futott le
 – különben hiába –
 nem esik szó.

A lakedaimonokkal
 való üzenetváltás jelentősége
 természetesen eltölpül
 a médek feletti győzelemről
 hozott hír jelentősége mellett
 – no de mégis!
 könnyűatlétikáról
 van szó
 vagy miről?

MOST MEGTOLDJA MÉG EGY NAPPAL

1

Éjszaka a sarki sörkert-
 ben verbuválódott kórus
 ha felébreszti az embert
 kialvatlan és morózus

úgy lehet hogy meg sem hallja
 egy idióta legalja
 műdal és a népköltés
 közti különbséget – és?

2

Fejében az is megfordul
 hogy téves strófánál ébredt
 másik oldalára fordul
 elfogja a szégyenérzet.

Most megtoldja még egy nappal.
 Hogy dolgozik-e vagy játszik
 – a saját s hozott anyaggal –
 az eredményen nem látszik.

3

Egy téglarakás felborul
és eldördül néhány lövés.
Sehol egy lámpa ki nem gyúl:
ahány ablak annyi lőrés.

A víz hullát vet a partra
a földre jégeső szakad
ha nem talál ugyanarra
mindig más és más szavakat.

VANKÓ GERGELY

DÖBBENETÜNK GÖRCSÖS FÁJA

Fölkúszik a napba
az alatt nyüzsitő átok,
akárha vakondok derül
kajánul a buckaháton.

Ragyogásba robban az éjfél,
hidrogén-vére alvad.
Nem töltöd be küldetésed –
maradsz magadnak.

Sír-győzelem emlékműve
a döbbenet görcsös fája.
Lúdbőrözik tavon, égen
veszteseknek vonulása.

A TÁVOLSÁG TAJTÉKOS TÁNCA

Csillaganyagból gyúrt emlékeid
gyűjtsd egybe ide,
s máglyarakás körül
kerengő vágyad

vedd a parázsra.
 Eljön a reggel,
 s kegyelettel
 érzed ízületeidben
 a füvek harmatát.
 Messze még a part,
 örömünk azon öble,
 hol szarvasok szőrén
 csusszan a napsugár.
 Hallgatag immár a végzet –
 majdhogynem elenyészett.
 Ropható a tánc,
 a távolság tajtékos tánca –
 senki sincs,
 ki önlényed
 elbocsássa.

NAPSZÁLLÓ HAZA

Ha elveszettnek hitt
 törpecsillagait
 felleli a Tejút,
 s melledre aggatja
 elismerése gyanánt:
 lépj elő,
 s mutass kiutat,
 verselőt –
 napszálló hazát.

DANYI MAGDOLNA

SZERELMES TUDÓSOK

Ahogy közel lépsz hozzám, érzem a forró
 hullámot, amely felém dob, felém sodor.
 Már mellettem állsz, szorosan mögöttem.
 Akárha ölelnél már. – Lehajtott fejjel

állók. Remegve a nem várt boldogságtól,
 a meghiúsultságtól. Várom, mikor lendül
 felém kezed, s ölel magához. S nem bírom
 tovább. Szikrázó szemekkel, világ-szabadon
 Rád nevetek. – Nevetnék. De Te elhajolsz
 nevetésem elől, félrelépsz, mintha ütés
 ért volna. Sietve távolodsz, s a biztos
 távolságban megállsz. – Nézel. Komolyan,
 szomorúan. S én tudom, azonnal el kellene
 mennem. De nem megyek el. – Beszélgetünk.
 Mint régi barátok, szellemi társak. Tudósok.
 – A testünk görnyedez csak. Összecsuklunk,
 kiegyenesedünk. A testünk pontosan tud
 mindent. – Ha tehetném, üvölténék. Törnék,
 zúznék. – S mégis örülök, mégis jó, hogy
 ehelyett a költészetről beszélgethetünk.

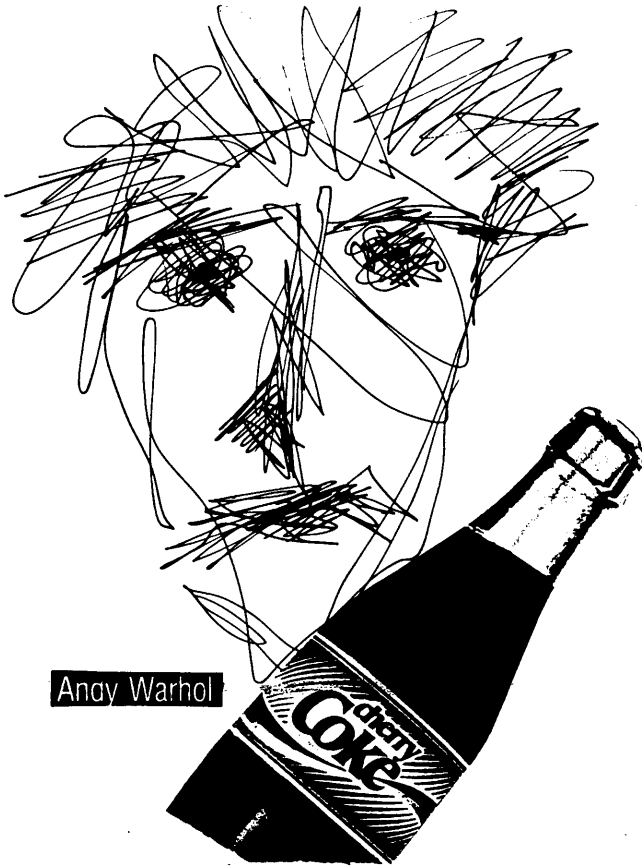
A SZERELEM, AZ VELÜNK MARAD MÁR . . .

A szerelem, az velünk marad már.
 Emlékké szilárdul a marólúgos vágy,
 az önfeledt, az egyszeri öröm! A
 könnyed remegés testünk hajlataiban!
 – Búcsúnk órája ez! – Fokozhatatlan
 szomorúan, görnyedten ülünk. Félig
 lehunytt szemmel, sandán figyeljük
 egymást. – Dadogva mondunk ezt-azt.
 Minden elhangzott már. Mintha kiömlő
 vért szeretnénk látni, kínozzuk egymást.
 – Várunk még egymástól valamit. Valami
 megváltást. Hisszük is, akarjuk is.
 Nem hisszük, de akarjuk. Tudjuk, kellene
 lennie. S értjük, hogy nincs. Semmit
 sem értünk. – De a szerelem, az velünk
 marad már. Kósza madár, szép testű,
 egzotikus. – Emlékké szilárdul a maró-
 lúgos vágy, az önfeledt, az egyszeri öröm!
 A könnyed remegés testünk hajlataiban!

SZOMBATHY BÁLINT

HÁROM HÓDOLAT

ANDY WARHOL (1927–1987)

andy warhol andy warhol andy warhol andy warhol
ndy warhol andy warhol andy warhol andy warhol a
dy warhol andy warhol andy warhol andy warhol an
y warhol andy warhol andy warhol andy warhol and

MARKULIK JÓZSEF (1935–1994)

csantavér
csont és vér
íme a szív
a test megtér

SLAVKO MATKOVIĆ (1948–1994)

Dobjátok már el ezeket a papírokat, a lapokat, a fecniket,

a hajtogatásokat. Az emberi test a költészet és az utca.*

helló, afrika! köszöntötted európa nomád álmodzóit pedig
mindig is kerülted a védtelen vízpartokat a sötét hűvösében
várt rád egy-két cibora te és zvonkó te és bogdán melyikőtök
is lehetett az igazi ma sem értem mért ejtettel át elfogytál
mint az utcára hajított fagylalt a tűző napon giling-galang
vidéki harang nem ezt akartad talán nem is veszek komolyan
számolod a homokszemeket mindig hat óra van ugorj fel egy
sörre ha vége a performansznak

* (Henri Chopin, 1969)

RAFFAI ZOLTÁN

KÉTFÉLE

aki verset ír
költőt építget

engem meglep a vers születése
mindig – mint egy ajándék

MINDENSZENTEK

ünneplőbe öltözöm
mert apámmal és anyámmal
találkozom ma

mindig ezen a napon
évről évre már

de halált és feltámadást
kavargat a sors örökké
s egyszer majd nem válunk el többé

VAJDASÁGI HALLGATÓ

szótemető itt a csönd
névtelenek a félelem sírkövei

ide vagyunk temetve
és járunk-kelünk mégis

BARANOVSKY EDIT

LÁNGNYELVŰ ANGYAL

Desirének

Jaj, titkot őrzök, elevenet,
lángnyelvű angyalt eregetek.

Sorsomra sorsok ráakódnak,
úgy fáj, úgy fáj, mondom magamnak.

Fehéren, mint vászonlepedő,
takarjon, álljon meg az idő.

Mint tébolyult az üvegházban,
látom magamat árvaságban.

Kérge van a nyári szellőnek,
vére hull az úton menőnek.

Hadak jönnek és hadak mennek,
jaj a szívárvány-szívűeknek.

Virágot szakítok magamnak,
szerelmet csonkán, kinek adjak?

Jaj, titkot őrzök, elevenet,
lángnyelvű angyalt eregetek.

Az az angyal, én, magam vagyok,
titkom: szálllok; földre zuhanok.

Keresem a zúzott tetemet,
ki lesz, ki egy angyalt eltemet?

Látva lángnyelvét, nem hinnék el,
angyal ilyenkor? – néznének fel . . .

Mit keresett a Vajdaságban?
Ördög lehetett álruhában.

Ha mégis angyal volt, haraggal?
Hogyan békülök ki magammal?

Elhagyott az Isten, te is mész,
köszönj el tőlem, de mást ne kérj!

Én sem kérek tőled semmit már,
te félsz, a halálhoz ragadtál!

Fénysövényt keresek, elszelem,
darabjait magamra veszem.

Így csalogatlak majd magamhoz,
hátha mégis hozzám ragaszkodsz?!

Kit szeressek, ha már nem leszek?
Én lángnyelvű angyal-eretnek!

Hadak jönnek és hadak mennek,
jaj, a szívárvány-szívűeknek!

Palics, 1995. április 16. Húsvét napján

SIKOLY

Sikoly,
hosszan, csendesen,
hogy meg ne hallják.
Kitör,
halkan, élesen,
hogy el ne fojtsák.
Szárnyal,
vadul, merészen,
hogy be ne fogják.

Sikoly,
beteg lelkemből,
halált kiűző.

Palics, 1995. márc. 4.

HOL ÉLEK

Hol élek
nincs ott élet
élek ott
hol nincs élet

Élet ott
nincs hol élek
élet hol
élek nincs ott

Budapest, 1995. március 3.

SZÜGYI ZOLTÁN

A MAGAD HELYÉN

Ha magadba zártad
a tájat,
a kertet, az udvart,
a házat,
az utat, a folyót,
a fákat,
magadban hordod
otthonod.

Otthon vagy.
Otthon vagy
minden hangban.
Otthon.
A szólásra kész
harangban.

Ha magadba zártad
a léted,
őseid, mind, élő-holt
néped,

s nem is csak fiad,
szülőd, asszonyod –
férjed,
magadban hordod
otthonod.

Otthon vagy.
Otthon. Őszben,
nyárban, télben. A
tavaszi ébredésben.
Otthon vagy
teljességben.

Ha magadba zártad
kereszted,
magadban hordod
Krisztust.

Akkor otthon vagy
Istenben.
Otthon. Vele.
Mindenben.

Akkor otthon vagy:
a magad helyén.

Akárha maradtál,
akárha elmentél.

VERSLÉT

ma felástam
a kertem és
ez
volt a vers

tegnap a meggyfa
metszésének
versét
végeztem el

már tudom:
holnap majd

véremmel
versként

öntözöm
a földet

TARI ISTVÁN

HAZÁT KIMARNI

Morzás terítón terjed a révület:
reszketve söpri össze magát a boly.
Honfoglalása dörzspapírján
koptat a dér, csiszol át a jég – fagy.

Nyeglén gomolygó ördögi szürkület
küzd most a nappal: túsul esett, fogoly
fényén szivárvány fordul árván –
égi kocsin kilazult kerékagy.

A szélmalomharc korcs szamarán üget,
sovány vigaszként kushad a hóbagoly.
Kántálva kánkánt jár a Balkán,
és vigyorogva fenyít: „Ne lázadj!”

Vattába fullad itt a vörös, süket
fülek dugóját ostromló sikoly.
Sátáni portyán vész-toportyán
nyalja a vért, mely az útra ráfagy.

Sokáig eltart még e szutyok-szüret.
Ki tudja, meddig? – Erre se válaszolj!
Nyirokba dermedt bűne láttán
újra nyereszkedik ím, a dúlt agy?

Heródesként tombol a sors-küret,
nyákos gubancán rezdül a szem komoly
nézése. Összedrótzott szán
nyekken, a mába farolva korhad.

Csúszdán a létünk: fényesedő ülep
villantja tükrét – így születik mosoly
e méla földön, mint a burján,
melynek a zúzmaradísze oly nagy,

akár egy ünnep. Krákog a köd-sziget,
ködben lakom, csak azt falom én! A moly
rág ekkorát gyapjas hazáján,
ekkora rést, mi nyugodni nem hagy.

Párállik, ásít – mint huhogó üreg –
odúm: kavargó, ködbe vesző gomoly.
Hazát kimarni! – Most tanít lám,
erre a tél. Csupa hóesés vagy.

SOHA ENNYI MADÁR

Glossza

Soha ennyi madár nem esengett még
a ligetben, ahol lobban a sólyom.
A halál koponyát beütő vendég
odakinn, hol a lég kivesző ózon.

Katonát fal a zöld valahol – mondom.
Nagy a szárnyzuhogás – odafönn toll ég.
Ideleinn, hol a föld csupa új lábnym,
soha ennyi madár nem esengett még!

Fiatalkori képed akadt nemrég
a kezembe: az álmodozás ódon
siratófala már motyogó emlék
a ligetben, ahol lobban a sólyom.

Mi maradt? A remény kilukadt kondom,
hebehurgya beszédbe szorult hétvég:
kidühöngi magát a szokott módon –
a halál koponyát beütő vendég.

Fütyülő lövedéket edző kékség,
poroló nyomokig repülő ólom!
Soha ennyi madár nem esengett még
odakinn, hol a lég kivesző ózon.

Odakinn, hol a lég kivesző ózon,
a halál koponyát beütő vendég.
A lígetben, ahol lobban a sólyom,
soha ennyi madár nem esengett még.

TÉL VÉGI CSURGÁS

Szellőzte-
tek, hisz sok, oly sok ma
bennünk az elcsüggedés ólma.
Olcsó utáztatba
fulladna
itt minden
értékesebb holmi –
vagy sárba: csilláma nem talmi!
Tél végi csurgása-
it termi
immár a
fák ága reszketve.
Farsangoló háztetők ferde
jégcsappal elcsöppe-
nő, nyegle
nyálfoltja-
it, rongyos álmát a
zörgő csatornák zajongása
fröcskölve, szürcsölve
habzsolja;
ismét a
félelmet úsztatja
létünk vak, országoló tükre;

ágyékot unszova,
gyöngyözve
ébred föl,
ömleng a száj szőrnye:
dorbézoló locspocs éltette,
véres latyakból me-
rít újra.
Szellőzte-
tek, hisz sok, oly sok ma
bennünk az elcsüggedés ólma.

A KÖZELÍTŐ NYÁR

Nem nyílik ligetünk, mert a vadóc az úr!
Nincs nálunk, öregem, még mutatóban sem,
Vén fa, csak koravén cserje. Azúrba túr
Sarjerdőnk tavaszán a szem.

Felhők rongya a szó, abba kapaszkodom;
Dörgésébe, mely árt és levegőzni hajt.
Pusztában pihegek: szellemi zűrzavar
A jussom! – Kivirult a gond.

Harsány gyilkosokat éltet a háború.
Hullabúzt ereget, tátog a zsendülés.
Zúgó szúnyogokat röptet a baj felém,
Hordában muzsikál a bú.

Sebként sajdul a zöld, mintha a bűnöket
Leplezné puha és nyers menedékein.
Bomlásunk öle dús, síkosan integet,
Magát kelletí már megint.

Kostökben van az én sárga dohányom is;
Füstölgök, szavaim rágom: a méhes úgy
Dong, zsong, zeng, hogy a kín, mint az időnk, repül,
Szállni kényszerül mézesen.

Nem nekünk jön a nyár. Mások nyarán a sor.
 Ó, az ő nyaruk is szép! Velük álmodom,
 Kik nem kótyavetyélték el a mát s jövőt:
 Ők adnak nekem új erőt.

A ROMLÁS OSZLOPFŐINÉL

Meglebben a bánat haja.
 Perzselt levelek sóhaja,
 zsongó legyek
 élénk raja
 örvénylik a
 Balkán tunya
 hordáinak
 újabb kori
 indáival.
 Elnyelne az
 égett sebek
 irtóztatós
 őserdeje.
 Morgó bajok
 omló leve,
 vad zápora
 tobzódik a
 korgó nyomor
 álmos, lila
 csíráival.
 Átvérzik a
 sorsunk sara,
 szólongat a
 romtemploma.
 Pusztába kiáltott ima-
 ként törsz föl a mélyből, ARACS.

LAPOS

Lapos, lapos ez a vidék, ahol élek,
 mint boncolóteremben a tepszi pléhje:
 szétdarabolt belsőségek, nyákos
 daganatok csúszkálnak rajta, mielőtt

újból erőt merítene belőlük az
anyaföld, melynek zsíros köldökén
lakmározó madársereg, papiros:
főnyeremény volt a remény ürüléke.

Szülőföldem kiálló része vagyok,
akibe öregek kapaszkodnak könnybe
lábadó tehetetlenséggel; akiben
egy vénasszony csapkodja az ajtókat,
lökdösi a kopott lábasokat, levert
zománcú fazekakat: födjük alól
fogatlan száj poszogja a nyál pattogó
hártyájával: „Mindig úgy a jó, ahogy van!”

Lapos, lapos ez a vidék, ahol élek,
mint a gyúródeszka, melyet liszttel hint be
az áhítat tavaszi hőzivatara,
a siettetett fonnyadás lisztharmata.
Gerillaharcra alkalmatlan, huzatos
hely ez, ahol gyorsan átlátnak a szitán,
és még gyorsabban nővi be a bürök az
alacsony termetű ügyeskedéseket.

Vékony falú lisztes pohárral szaggattam
magunknak szigeteket e kiszáradt
tengerfenéken: a könnyek itt semerre
sem folynak. Tésztás kezem egy fedetlen
fejű templom századok óta romos
falaiba, a romlás oszlopfőibe
törölöm, hol összeragadt bodobácsok
tologatják hátuk isteni díszzeit.

FENYVESI OTTÓ

HALOTT VAJDASÁGI KÖLTŐKET OLVASVA

Részlet

Már nem tudom, miben és kiben bízzak.
Szarnak a versre, válságban a líra.
Végigvonult rajtunk a század
összes raja és alegysége.
Voltak divatos nyavalyák.
Fekélyek, allergiák, infarktusok,
kankók, náthák és vírusok.
Mérges virágok, bitangnóták.
Fekete volt a majális.
Szakadék és fénySOROMPÓ.
Egy-két pohár irodalom a díványon.
Szétrobbant akciókoncentrátum. Duna menti
Hollywood. Sokkal jobban is érezhetnénk egymást.
Félszavakból.

Késő van már mindenre.
Nézem a kietlen virágzást.
Nézem a nagy lélekvándorlást.
Ácsingózik a hónunk alatt
hurcolt sok lidérc.
Már azt sem tudom, minek
nevezzelek benneteket.
Halott délvidékiek.
Mártír negyvennégyesek.
Még hideg a Duna Szerémség messzi partjainál.
Hinni kellene valamiben. Nagyon.
Vagy meghalni ifjan, vagy egy kicsit később.
Alig használtan.
Mint Csáth és Sziveri.
Ma már tudom, ki akartam
hagyni az egészset.
Csend van felétek.
Vajon mely kősziklának barlangjában
találom eltűnt árnyékitok?

Jó lenne a hajatokba kapaszkodni.
Jó lenne hinni nektek. Bízni bennetek.
Régebben valami elkápráztatott.
Talán boldogság.

Új barázdát szánt a lézer.
Verseitekkel kelek és fekszem.
Összemosódó képek, bizonytalan, gazdátlan hangok,
egy-egy borostás arcél.
Tuba mirum.
Lerombolom önmagam,
hogy általatok létezzem.
Ránk férne egy kis boldogság, Csuka Zoltán!
Ránk férne a régi versek halk üteme.
Turkálom a bennem felgyűlt limlomot.
Vad idők zavaros folytában
feltűnik egy-egy karéj belőletek.

Halott költők verseit maszatom.
Maszatom az éjnek a csillagait,
a világirodalom legszebb közhelyeit.
Tankol a rekviem.
Égbe mennek az irodalmi szekértáborok.
Jönnek az egyek. Dobra a basszus.
Halott költőket hajszolok.
Rám hagyátok a becsületben megöregedett aggokat,
a beteg szláv dudát, a vak szerencsét,
a rossz szomszédot, a szaros verseket.
Az évszakokat, a telet, az aláhulló hópolyheket.
A hideget, a tavaszt. A nyarat melegével.
Az Úllői úti fákat és a nyiszlett embereket.
A tündező lenge, dekoltált éveket.
Bevezettetek az irodalomba
én meg kivezetlek benneteket.
A válságból, a lírából.
A szponzorokat úgysem érdekli
az új érzékenység és a hokedli.
A világraszóló nagy maszatomlósdi közepette
szarnak a versre.

Itt jártatok.
Nem vagytok már. Eljött értetek
Vajdaságba a halál.
Mikes Flóris, Szenteleky,
György Mátyás, Tamás István,
Thurzó Lajos, Dóró Sándor,
Tóth Feri, Podolszki,
Sziveri, Fehér Feri.
Hinni akarok nektek.
Hogy megérte.
S szellemet kellene idézni.
Irodalmat torpedózni.
Versben kotorászni, improvizálni.
Vezérszavak. Töltelékszavak.
Tér. Fák. Labda. Kopott gumi.
Egy szürke ló. Szódáskocsi.
Pályaudvar. Valaki zsíros kenyere.
Asszonyok a padon. Elmerülő arcok.
Lila combok. Katolikus porta.
A dalok is szomorúak.

Bácskai éjjel az Olümposz alatt.
Szenteleky biciklije.
Fényük hunyt házak.
Néptelen falvak. Hálóban alvó pókok.
Jöttment eső agyunk latin negyedében.
Huszonkét sor világlíra.
Oda-vissza írás. Vers-klip.
Nagydoboz, kisdoboz, zenedoboz.
Öt évig rádió. Felrobbant éden.
Fekete majális.
Az álom teljes zürzavara.
Új vidéki miniatűrök valahonnan
túl minden határidőn.
Rongszöttek között Amerika.
Utunk csomóra kötve.
Arany helyett homokpart.
Versbe szakadt gyíkfarak.
Pukkadozunk.
Míntha fájna a hasam.
Értelmetlen volna ez az egész hercehurca?
Posztmodernül öszülünk.
Nyaljátok ki a szívem.

BOGDÁN JÓZSEF

MOST MÁR SZABAD . . .

Most már szabad (aki akar kimehet)
mindenről írni. – Igen . . . az öncenzúra . . .
Jóakaród, ki a bőröd nyúzza.
Kényszerzubbony. Ha nem is kell, viseled.

Most már szabad az anyaország csecsén
a bimbó vöröses udvarát nézni.
Örömed csak körömfeketényi.
Felsikolt benned egy megrugdalt csecsen.

Újabban szabad lábakkal is lépni,
sőt evésre használhatod a kezed.
Íratlan törvénné emelkedett.
(Beidézhető az, ki ezt nem érti.)

Egyszóval: lehullott a rozsdás lakat.
Lelkünk, mint a kirabolt kirakat.

NAGYPÉNTEK KÉTEZER ÉVE

AZ ÉG ROZSDÁS SISAKROSTÉLYÁN ÁT
ROSSZALLÓAN KRÁKOG A MINDENHATÓ.
KÉTEZER ÉVE GYÖTRIK A FIÁT,
AZ IDÉN EGY ÚJGAZDAG LETT A BAKÓ.

Szörös mellén a csörgő levelek,
mint egy-egy aranytallér.
Feje köré gyászba borult fák ágaiból fontak koronát.
Nem bűnösebb ő, mint bármelyikünk,
csak éppen
nyelvére ült, és némán tűrte
a bókoló kankalinok lefejeztetését.

RÁBÉI VERSEK

1.

Anya vagyok itt, e kiszikkadt
 bánási tájon, hol a
 házak, mint kiégett gyufaszálak,
 kormosan hallgatóznak.
 Anya vagyok. Gyermekeim egyre
 mélyülő szögdrében
 csörgő levél, fonnyadt inda.
 Istenem, hogyan vigasztaljam
 síró kis falumat, Rábét,
 hogyan gyermekeimet?

11.

Hosszú, vonagló köldökzsínór
 köt kicsiny falumhoz, de hallom és
 látom: az égen ezernyi csettegő olló.
 Vállamon egy megtépázott holló.

111.

Veronika, ha kendőjét nyújtaná,
 (a hú képmás, vera icona),
 Rábé arcáról a gondokat . . .
 Veronika, ha kendőjét nyújtaná,
 térdre rogyott falum arcáról a foltokat . . .
 Veronika, hol a kendőd, miért remegsz?

Cirenei Simon külföldre költözött!

MENTS MEG URAM MINKET

ments meg uram minket a belzebúbi
 rögtönzéseket ontó politikusoktól
 kik vértől duzzadó halántékerekkel
 a birtoklás gesztusait gyakorolják
 és esténként a mélyre ereszkedő
 felhőkből kiskatonákat gyurmáznak

ments meg uram minket a hetyke
 boncleányektól kik nőjük helyett
 felfújт babát ölelgetnek ama rettenetes
 napon bemosakodnak a művelethez
 lesz majd akkor sírás és fogcsikorgatás
 vér zúg majd fülünkben vér és jajgatás

és végül ments meg uram minket a fekete
 palásttól és a szentelőtől mely rozsdásan
 hunyorog a papok jeges szemében vedd el
 tőlünk a kapát és az ásót a halál fényes
 szerszámaít és helyette mutasd meg az
 álmukban szárnyaló kisbabák mosolyát . . .

HELYZETJELENTÉS

Mint agyforma diók a rézmozsárban,
 törődünk, mert lám, törődnek velünk.
 Szemünkben tollászkodó vészmadár van.
 Nem Húsvét, Nagypéntek, az kell nekünk.

Nincs már bennünk sem akarás, sem varázs,
 kihültünk, mint a samottidomok.
 A hamuban itt-ott pislog a parázs.
 – Sokasodnak a halotti torok.

Mint megesett tinédzser anyja előtt,
 gubbasztunk a szégyen karmaiban.
 Csicssegünk, akár a megromlott befőtt

a sötétség dohos kamráiban.
Miközben iskolák, terek, városok
nevén kérődznek a hatalmasok.

(HÁNY)INGERVERS

A széthúzás nagymestereinek

Feküdni mozdulatlan, magyar érdek?
Észbe még nem, de hajba már kaptatok.
Ütemesen nyílnak szét a térdek,
a hím súlyától megroggyantatok.

Mint a levelet álcázó bogarak,
az értelmiségiben az értelem . . .
Az „úgyis mindegy” új erőre kap.
Ami szárnyalhatna, röpképtelen.

Jó uraim, ha ízét veszi a só,
a korhelylevest mivel izesítsem?
Ez bizony az utolsó stáció!
Mit tegyen az, kinek hite nincsen?

Mint a hold, fogyóban a türelem.
Hasunkra süt a történelem.

ÉS ÜLNEK . . .

Azoknak, akik élen jártak a pusztításban

És ülnek illatos árnyékszéken,
sunnyin követve nyúló árnyukat.
Mocorog bennük a harcrakészen.
Magzatmáz borítja a lábukat.

És ülnek bőséges izzadásban,
hol megrozsdásodnak a kulcsszavak.
A mondataikban félhomály van.
Igék marnak, mint veszett agarak.

És ülnek a honi méhmelegben,
 ülepük alatt a napiparancs.
 Üszkös a fekete képkeretben:
 Laskó, Szentlászló, Kórógy és Karancs.

Felnyög a laskói templom tornya.
 Elvesz-e végleg az ősök jussa?

HARKAI VASS ÉVA

NERO, ZAVARBAN

*Hajó ha volnék, bóbitás –
 (Veszteglő, vesztett tengeren?)
 Kagylóim, gyöngyeim halomban.
 Múlt nyaraim rakosgatom
 egy ezredvégi menhelyen.*

Hiába gyötöröm, üldözöm magam,
 valaki leköti bennem.

Hát lantot, gitárt, kobozt,
 fedőkből cintányérzenét!
 Ki hallja meg a suttogást
 e rekedt ordításu korban?

MELLÉKDAL

*Ó, távolságtartás, ó, irónia!
 Ne hagyj, hogy hasztalan fecsegjek.
 Borítsd rám hideg vigyorod,
 adj clown-ruhát,
 arcom fess fehér kulimással.
 Szépen nyesett verset, ha kell,
 adj zengő metrumot – vagy
 kancsalíts, mutass fűgét,
 keríts be csenddel, hallgatással.*

PANNON IDILL

léggömb röpül
vagy n. kukac péter
tündéri aeroplánja
húz be a képbe
felhő se madár se
rebben

suhan kislány korom
a kálvárián
mintha szentmise hangjai
holott nagy némaság

háború van s a végeken
dermedt csendben a nyár

KEDVES KÁVAI M.!

mintha nem mi volnánk
mintha valaki más
akár egy régi képen
(szöveg araszol gyertyafényben
csöppen a bársony viasz
a körmödre is éghet)
tombol az újromantika

a telihold újvidék felett –
lenn a mélyben szemét
szállong az éji szélben
önnön keserű levében
fortyog a szerb athén

ez nem a lelkek tsinosodása
(rég elzengtek ódon lantjaink)
a lenni élni silány mása
világok vonulása
mint körmenet

nincs döbbenet

ÁKÁCOK ALATT

Újraéneklés

nyakig a couleur locale-ban
szélcsend és tespedt alkonyat
fél évszázaddal szenteleky után
herceg a mélabú az ákácok alatt
kívül az egy tömbben álló idő
megrekedt mozdulat
újracsirizelni a félbe maradt
mondatokat
ez már nem az a párbeszéd
megsokasodtak a közhelyek
kitérő idegen beszédek
befojtott szövegkörnyezet
csak mondd és mondd és nem értik
itt nincs tragédia

akár egy nagy mell rád omol
a vadonatúj éjszaka

GÉBER LÁSZLÓ

FÖLJEGYZÉSEK I.

1993. november 20-án nagy hófúvás volt
Újvidék utcáin; ezt még akkor följegyeztem.
Ugyanebben az évben, december 16-án írtam:
zuhanok mint a dinár. – Lehangoltál/hanghűtöttél.

Nem is merem leírni, hogy ki vagy.
Elterjedek, mint a tűz ott a vasút szélén.

Minden sort évekig kellene írni . . .
Billegni, mint a ketrecben a majom, ellenfájdalom.
Billegni az orvlövészek előtt
úgy, hogy érezni kezdjük az évek ritmusát.

Többször úgy vagyok a versírással, mint amikor nyikorgó padlón lépkedem, és nem akarom, hogy a szomszéd szobában halljanak.

A földnek mindegy, hogy ki műveli meg,
s a virágnak, hogy ki ad neki vizet.
Az igazság keresése is talán állati eredetű.
Tudjuk, hogy van állati és növényi tetű.

A szarajevói aknabecsapódások történetét
mások is följegyezték. „De nem segít.”
– Ahogy egy árvaházi gyerek írta:
„Mielőtt lefeküdnék aludni, megfordítom a párnát,
hogy ne álmodjak anyámmal. De nem segít.”

Így van ez valahogy a föl- és lejegyzésekkel is,
és ehhez nincs mit hozzátennem. – Parafrázis.

Billegek, mint a majom a ketrechen.
Ha megállok, kiráz a hideg.
Olyan ez, mint az örökkévalóság.
Olyan ez, mint a kétségbeesett halál.

Ha hóban járok, hóban járok, és nem a
fellegekben. Ha repülni akarok, akkor
repülni akarok nem a „csürhedelemben”.

A lovak már kint legelésznek, a két
lány megetette és megitta őket.
Ismét Offenbach külvárosában vagyok
egy erdő mellett. A szobámban egy Klee-kötet.

Még mindig nem elég nagy a kockázat,
hogy összefogja gondolataimat, szétlőtt szavaimat.

A költöző madarak sem költöző madarak,
hanem „radioaktív izotópokat tartalmazó
parányi rakéták”. – Hol vagy? Várlak.

Néha álmomba vinnélek, mint a kisgyerek a
játékait, és sírnék, ha látnám, hogy ez nem segít.

Néha megfordítanám a párnát, hogy ne álmodjalak.
És ha nem segít, akkor azért sírnék.

Íme, február vége van. A nap felragyog.
Egy sarki cukrászdában illatoznak a jégcsapok.

FÖLJEGYZÉSEK II.

*„Vonuljunk vissza örökre, mint ahogy
az Isten tette a hatodik nap után.
Bár ebben utánozzuk őt.”*

Cioran

Azt mondják, hogy sötét anyag járja át a testem,
de hiába figyelem, amit a tudósok egy csillagos esten
följegyeztek, annak se színe, se hamva,
csak a korlátolt elme mondaná, hogy sötétkamra.

Az identitással is baj van, mondják.
Azonosságomnak tudatát zsigereim fölmondják.
Nem tudom, hogy ki vagyok, és kire hasonlítok.
Időnként hamis följegyzéseket írok.

Helyben, de mindig másutt vagyok.
A hiány nem ok, ezért nem hiányol-ok.

Járok-kelek, jegyzetelek.
Édenkertbe már nem mehetek.

Visszavonulnék, mint az Isten,
de ki imádkozik majd itt lenn?

FÖLJEGYZÉSEK III.

Nincsen olyan
Amit nem lehet félremagyarázni

FÖLJEGYZÉSEK IV.

„Én poétának sem elég gazdag
sem elég szegény nem vagyok”

Berzsenyi Dániel

FÖLJEGYZÉSEK V.

„Kill the poet in yourself”

Henry Miller

BESZÉDES ISTVÁN

VÁGATLAN VILÁG

I. CSONT A CSONTTÓL

Akivel a szerencse megjön észrevétlen, az nesztelen ver fel fűt-fát, küld fel az ágra édeségeket; ott, ahol a kéreg megreped, látszik rajta, hogy eljárt, megsejtik a lányok, álmukban érzik, milyen a nézése; lehet, Mária-színük előtt ér földet a madár, a lelőtt; eltolja a szenvedélyeset, a Földet űzi, nemcsak délelőtt; bár délre már minden árny megáll: toronyból le a nagyharang esett, diófalombból, hol csont a csonttól, lába az ágtól teljesebb, kilátás van – mondja tovább –, körül az égen, teljes egy!

II. NEM ADNAK MAGNAK

Hányan adnának oda habnak – gö-
röngynek, s virágnak, színnek-
szagnak –, szeretők, akik megma-
radnak, s te, aki elmegy – így
maradsz: pint lár –, meghagyott
falatba harapsz; és estékre új-
ra ha szűnik a hőség, megünnepli
benned az emlék a hőstét: csak
oda ne menj, hol tart a hős-rég
(!), mert a lendület még alább
sodor; eltávolodott nyomodtól
ez a Don Juan-szobor, és kézen
foghatja még az őstét: kiderülne,
végül esetleg bánod mindazt,
mi szépen volt üres: a kort,
amelyben élni tudtál, nem ismer-
te meg a tetterősség; bár szá-
zan is adnak oda habnak, gö-
röngynek, színnek, szíromnak-
szagnak, kik megmaradnak, nem
adnak magnak oda szeretők.

III. ÁGYBAN, ÁGYÁSBAN HALNI MEG

Testéből ahogyan kifogy a szép,
ölében kevesebb egyre a virág,
és mire már más se több – cse-
rép: hersen a zöldben a titkos,
foga rág; gúnyolódik rajta a
vágatlan világ; és magát, hogy
a tükör előtt csokrostól nem
méri, meghasonul és törik úgy,
hogy közben semmi sem éri. Mi
mindenekfölött a váza volt,
valaminek a váza lett (: ágy-
ban, ágyásban halni meg!), kű-
rtő a gyakorló fű felett, só-
puska repedt tölcésére, rothadt
benne a szár, a puska nem

gyullad ott, ahogy a sírkő mellett derékig földbe ásva áll: hullik rá parányi gyújtóbomba, csipkebogyóból rózsaszar, föltötte ahányszor jár madár. Az aranykorra, lám, mostanra az abrosz-nadír ékköve salak, s télre, hogy holt vize benne megdagad, dugába dől (mi nála hatalmasabb,) a vásott kő alatt.

P. NAGY ISTVÁN

PARTTALAN

34 sor

ez érzés már-már sajnálat fáj
dalom csaknem átkelni
rajta
nem lehet kém
lenni csak vissza
hát a partra
zord
hírnökként
a hírrrel a cél közel
meg kell
elégedniök
ennyivel
majd
ki
ki
előlről
kezdi és alszik el
zárt ajtók ablakok mögött
hogy még közelebbre
álmodja a
távolt
már nem is

tudom ki
volt
aki rám szólt
kellemetlen idegen
hang
hogy
most már elég
miféle part
fogjam be
végre
a
pofám

1995. január 10.

ZAGYVA

szürke folyóvíz melyben
még úszni sem lehet

csak
a part dicsőíti

bokraival sóvárgón
fölébe hajol
megbámulja homokszemeivel

ám árnyéka
árnyékom sehol

mintha el

minden el

végleg el

homokkal

bokrokkal

mindennel

1995

ÜNNEP

Kezében fölmosórongy, lábánál vödör.
Bemárt, facsar, töröl. Nyomában,
mint karácsonyfadíszek dobozából,
fölfénylik az ünnep.

1995. április 15.

HAJ

Kinek a hajszála ez? –
csippented hüvelyk- és mutató-
ujjad közé.
A-é nem – övé
barna. Z-é lenne? Színe
egyezik, hossza nem.
Csakis a B-é lehet:
színe-hossza stimmel.

(Az előszobában téblábolt.
Nem, nem, ő csak úgy.
Merthogy épp erre járt.
Az ajtót nyitogatta.
Haja, akár a vatta.
Nyomában finoman vibrált a por.)

Hajszálnyi jelenlét . . .
hiányod hogy fáj nekem!

Hagyod, hogy a porszívó
beszippantsa.

1995

VEREBES ERNŐ

ALKALMI

Ezek alkalmi versek,
nem önmagukról szólnak.
Idegenek nyakában ülve ügetnek a tájon,
meg-megállva az itatónál.

TERJÁNI ÉNEK

Ének röppen ismét,
nem a mi dalunk még.
Ríme, mint hazug herold vágat
túl a Tiszán.
Viszi a hírt,
hová majd nagy gödröket vájnak.
Nem a mi dalunk még,
de felröppen ismét.

(NESZE NEKED ATTILA!)

Villan a harc, s kötelek között
gyomroz az éhség.
Összezörrennek fogaid,
világod kitárul: szavaidat
mondod, vágod egy rakásra.
Ki ismer, nem hinné,
szádból ezer kígyónyelv tekeredik másra,
s csak majd fagyott, holt lelked ordibál,
hogy keménységedet, mint rossz gyerek
a csigaházat, egy kövön
összetörje, s lerázza.

ŐSZEL MÁR . . .

Dalvers

Őszel már csak a szél az, ami él
Síró madár szárnyát támogatón,
S aki fél, füttyszava halljon,
Hisz odafent a Nap most kél

De hideg a nappal, mi ránk talál,
S egyedül baktatunk fényözönben valaki után
Az utca zaján múlik el
Életem napja tán

És köszönöm azt is, hogy véget ért az ősz,
A tél rám csinos jégpáncélt ereszt,
Hogyha te jössz idegen,
S hátadon kereszt .

De mi lesz akkor, ha véget ér a tél,
S páncéltomtól megfoszt kedvesen
A meleg szél,
S a hótakarót sirató táj felkél?

BATA JÁNOS

SZENTEK HÓHULLÁSBAN

Kanizsa szobraihoz

Ötven éve megcsonkítva . . .

János, a keresztelő: fejetlen madárként
lebeg a város fölött –
a sűrű hóhullásban
szárnyával beborítja.
A vörös csillagos szajha Salóme

karját is törette.
De ne feledjétek: fej és kar nélkül is
hirdeti számotokra a végítéletet.

Anyánk arca összezúzva.
Tátongó mélység a
szemgödör helyén. Kút,
melybe belezuhanunk. Mélység,
ami elnyel bennünket. Árok,
ami magába fogad.
Mária-anyánk arca összezúzva.

Lefejezett Krisztus a keresztfán.
A próféta szava megcsalatott:
csontját törték,
kezét csuklóból levágták.
Krisztus csonka teste a keresztfán.

Kanizsa, 1995. III. 11.

TAVASZELŐ

Kinyílt a barka,
ágain tarka
méhek hada
zümmög duruzsolva.

Megered az ég,
vibráló a lég,
bennem a jég
kristálya villóz még.

Zöldell a fűzfa,
levelek sora
hull alá a
bácskai magányba.

Kanizsa, 1995. III. 18.

BOZSIK PÉTER

A SZŰZ JEGYÉBEN

Töredék

Ütött az óra! Éjfél körül
 jár, Szűz hava, kilencszázkilencvenegy.
 Te a konyhában ülsz újra,
 s megint verset írsz, ostoba!
 A szobában asszonyod fekszik,
 vágya álmában teljesül, nyugtalan.
 A másikban fölsír gyermeked.
 Másfél éves sincs, és idegbajossá
 tette a kor, melyben született.
 Most megnyugszik gyorsan.
Dolgozni hagy. S míg te írsz
 az albérleti zárkán, száz mérfölddel
 lejjebb úr a halál mondattana.
 Ütött az óra. A vers órája ez.
 Süket fülekben ketyeg.
 Riasztja tébláboló rémeidet,
 nyugtatja lelkiismereted . . .

Ada, 1991 szeptembere – Weisbrunn, 1995. február vége

FORGÓ ZOLTÁN

NEM MINDEN PERCBEN LÉTEZŐ VILÁG

Nem minden percben létezik a világ,
 és nem minden szerelem húny ki
 ily mosolytalan csendben:
 isten hozott bukásodhoz!

Nem tudom, milyen távol vagy,
mikor elkezdesz félni.

Némely világ nincs minden pillanatban,
nem nézel rám.
Várj! még kettőt kell számolni,
hogy legyél . . .

GONDOLATOK ÓVÓHELYÉN

Késő őszi eső,
megfáradt,
szeptemberöltő.

Gondolatok óvóhelyén,
mit magunk építettünk,
bújkálunk
hatalmas hullámverésben,
százezer szőke hajó utazik a télbe,
és az ősz halálba lassul.

Lomha hullámok
hosszú esőzést ígérnek,
barna hullámmacsák
fáradtan élnek.

LADÁNYI ISTVÁN

80 VERSFOLYÓMÉTER VESZPRÉMI SÉTA

NYOLC ÉS FÉL

1. Nyolc és fél sor. Ugyan minek?
2. Néhány megrekedt lélek talán elmereng.
3. Álmodban új lakásban éltek.
4. Üzletközpontban üveg műterem.
5. Bárki beléphet. Tered védtelen.

6. Múltadból küldemény érkezik.
7. Rajta neved és a feladó gondosan kódolt neve.
8. Nyolc és fél sor. Mintha valaki más lennél
9. valaki más helyett.

1993

SKICC

Nem tudom, mi végre már e hallgatásom. Hiszen tudod, nincs miért szólani. Hopp, ez most melyik fülem? Hallgatni vagy a semmit mondani könnyebb. Mindegy, hogy ezt most állítom vagy kérdezem. Ah, semmi, semmi – szólt a pici hercegnő. A másik meg: Kobold, dobold! -t? És amikor végre pontot teszek, a tinta szabálytalanul megcsorog a maradékból vágott papiroson. Szórjam tele sok pici ponttal? A nedvesség úgyis mindent átítat, a tinta megfolyik, alakot formáz, reggelre csak nézem, miféle útra készül e térkép, hová indulok ismét zsebemben ezzel a skiccel, tudom, újra csak ez a hiú ige, tudod, újra csak ez a hozzád fordulás, tudjuk, végül is senki sincs, nincs *egyetlen* személy, soha nem láthatod meg, ki az, aki így veled viccel.

1994

SZABÓ PALÓCZ ATTILA

A KÉT KATICABOGÁR KÖZÖTTI KÜLÖNBSÉG

rajzolt nekem a nagynéni egy katicabogarat
nagyon szép katicabogár volt
mindenki a csodájára járt
mindenki irigykedett rám
s én boldog voltam,
mert nekem volt a legszebb katicabogaram

csak amikor apu meglátta
azt mondta, hogy ez nem jó így
mert csak öt pötty van rajta
– rögtön kitörölte
és rajzolt nekem egy másikat

ez most nem olyan szép,
de legalább hét pötty van rajta
most – ha már nem is
járnak a csodájára –
nekem van a legpontosabb katicabogaram

MACIK A KERÉKPÁRON

ezek most akkor bicikliző macik,
vagy
macikliző bicik?

de most akkor bicikliznek a macik,
vagy
macikliznek a bicik?

BÓT-VÓT

*nyitva van a bót
lehet venni sót*

mi az, hogy bót? – kérdik,
azt boltnak mondják helyesen . . .
hát most mit tehetek én?

*nyitva van a bolt
lehet venni sőt*

EGY MONDATBAN

Nagyon nehéz
egy mondatba beleférnem,
még ha jó hosszú
körkörös mondat is az,
többszörösen összetett, és egyebek,
meg satöbbi, vagy éppenséggel sötöbbö . . .

s ha nagybetűvel kezdtem
aztán meg már pont úgy folytatom,
ahogy épp akarom,
ahogy az nekem tetszik,
ahogy épp megfelel

kirakhatok ugyan néhány zárójelet
kis- illetve nagyköjtőjelet
a sorokat is úgy törhetem ahogy akarom
vesszőt aposztrófot s idézőjelet
csak a pont a kerülendő
nehogy egyszer csak
vége legyen a mondatnak . . .
bár kiegészítve némileg
valahogy
így meg úgy az is jöhet
pontosvessző vagy kettőspont gyanánt
harapjon uram
egy falatka banánt

s három pont hogy jelezze
 nincs vége még
 hogy folytatódik még a gondolat
 s hanyagolhatom is éppenséggel mindet is
 ha kedvem hozzájuk már nem maradt
 de a pont magában
 (a magányos)
 a végére marad

ezt is
 mindezt
 nehezemre esik elmondani egy mondatban
 nehéz bizony egy mondatba gyömkürészni, gyömöszölni
 de hát végül is: azt teszek, amit akarok,
 ahogy tetszik – magyarul
 a lektor meg majd megvadul

s tényleg szabadon dönt
 – bár ebben az egyben –
 az akarat,
 hiszen ez mégis
 csak egy vers – semmi több
 (nini – most szállt fel egy veréb!)
 nem több s nem egyéb
 nem az élet, nem a valós,
 nem is drága, nem is kel(l)
 csak úgy van
 (bele a semmibe!)
 önmagába'. . .
 a maga kis mondatába'. . .
 a maga kis – egy! – mondatába'. . .!

TÍZ PARA FRÁZIS

Egy becsei emlék nyomán

Tolnai Ottónak

százéves a film
 mily banális évforduló

A SZÁZADVÉG CINKOSA II.

ki velem ki velem ki velem ki velem ki velem ki velem ki nincs egyedben velem
 hiába em egyedben egyedben egyedben egyedben NEM LÉTEZIK
 hiába egyedben mos kezét
 hiába a sok hiába
 hiába a sok szó
 hiába a sok hang
 hiába a sok betű
 hiába

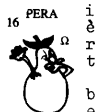
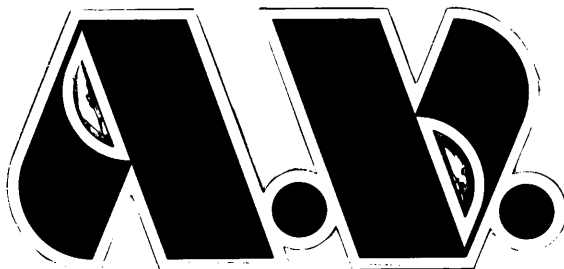
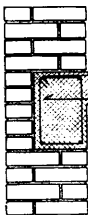
semmi sincs

ott fen(n) és ott len(n)
 mindenhol egyforma minden
 mindenhol ki

mindenhol halott a minden holt
 mindenhol van mindenhol

m
i
é
r
t
b
e
s
z
é
l
e
k
é
n
m
i
n
d
i
g

Santa

Lucia

MIÉRT IS?

róla fogalmam sincs róla
 VOKA voka VoKa - Vodka:
 Tropic & Juice

sncis mamlaogof trem modut men inadnomgen

a
h
a
l
á
l
r
ó
l

VASS IZABELLA

„ÚRISTEN HOL A NEVETÉSEM . . .”

(F. M.)

Taszítsd a fagyos csontokat
feléd nyújtott karokat emeld
fel elképedten száguldó
erdők felé kábult hajnalod
emlékét mikor senki sem lát
kacagó könnyeken ússz
fájdalmasan nyögő partok felé
arra rohanj fuss menekülj
arcok elől kék ajkadhoz érő
csontvázaktól a magasság
vonzásától s a mélység taszításától
a letört kenyér magányától
lámpák fényétől fagyasztott
utak labirintusától inalj
a holnap emlékétől vissza
vissza ne nézz az elkövetkezőre
lapulj a meredt föld alatt
jégvermedben reggeledben
a tegnapot sose kérdezd
felelet nincs kérdések nincsenek

A KORONG BUKÁSA

Késő ez a magányvágó.
Távoli a tűzpiros gömb.
Széttépi a látóhatár
a szédítő közönyt.

GYÖRFFY ZOLTÁN

(ÖRÖK ALKONY)

Mintha örök alkony áztatná
Életünk: tompa és szürke
Lépésekkel múlik az idő

E nappalok a fénytelen térben

Hol ablakok mögül nézve
Nem él a fa a madár
Mintha örök alkony borítaná

Az utca kihalt végtelen
Puszta szürke és tompa

Honnan elillan a lélek

Örök alkony
A szekerek lassan tovatűnnek
Nem sejlik a vég

(KÖRBEFORDULSZ)

Körbefordulsz: száz az erdő
S csendes a reggel mégis
Felhők nehéz terhe alatt

Egy szót kinyögni kellene
De nincs se száj se torok mely
Parázsló vihart üvöltene

Visszanézel: száz az erdő
Belerekedsz a csendbe

(OLY TERMÉSZETES)

Kevés ez itt mind
Bár több sosem lehet

Ez a perc is
Magába markolja a tegnapi pillanatait
Aztán önnön testébe vegyül

Nem tart ez örökké
Ez a vadászat

A vers egyszer véget ér
Megállni mégsem lehet
A vers kezdődik újra.

És forog és forog

Senki sem kérdez
Senki sem válaszol

Oly természetes e mesterség

Hát sercen a szapora toll
Sorokat ró sorokat töröl
Olykor szótagot számlál
S rímre ügyel

Vagy ha elfogyna a hibátlan
Még le nem írt sor

Félbetöri mind a régít
S újrakovácsolja ugyanazt

Barkácsolja mindenképpen tovább
Ezt a keveset
Ha több ügysem lehet

(KEZEK)

Néhány kéz hever
Az aszfalton a semmibe
Vágyódva

Mint minden más mozdulat

Mint a fény törése ajkaidon
Szusszanásnyi végtelen

Mint egy másik ugyanolyan
Ereklye szentté porladt csont
Vagy salétrom izzadta kép

A kezek látványa
Napok óta változatlan

Ugyanaz a mozdulatlan emlék
A hóolvadásban

Az egyetlen stabil pont
Iránytűnek is mondhatnám
Csillagállásnak
Holdkalauznak

Mondhatnám én másként is
De nem
A kezek mint kezek rögzülnek papírra

Holt kezek
Áldozat kezek
Véres kezek
Névtelen kezek
Ismeretlenek

MIRNICS L. ZSUZSANNA

HAZATÉRŐ CSEND

a csillagképek mint Isten szétdobált papucsai
hasonlaltalan borjú-ásítással férköznek belém

a fagy erős cukorka ízű
elringat csúszkák kanyarával
és hazatérő hajnalok
pehely-patáit
burkolja tenyérráncaimba

lábam alatt egymásba botlanak a lépcsőfokok
fel-le hajló kétes arcvonásaimba gabalyodok
csuklóm gyíkbőrének simasága kötöz önmagamba újra

ELALVÁS

állandósul a táj

egy pillanatot elkapok még
megtáncoltatom a székeket
aztán pettyezett hályog ragad össze
és a csillogó sötét szeme kivirágzik felettem

JÉGVIRÁG(KIRAKAT)

párát füstölnek a jeges ablakkeretek
a kereteken túl kövér-barna
mézeskalácsszívek
plakátok és porcelánkutyák
és orv szeretet szétolvadó méregbogyói

megfagyott a túl sok önkereséstől a kirakatnyi idő
állok a hidegben
és a jégvirágokat követem ujjaimmal

SZÖGI CSABA

KÖDTŐL AZ ISTENIG

Részletek

ahogy mentem tegnap az utcán,
találkoztam egy emberrel, aki
vándorbotjával a kőfalat csapdosta.
mocskos, ősz szakálla csapzottan
lógott le a pocakjáig, közben minden-
féle trágár szavakkal illette a botot is,
meg a falat is. azt mondta, őt azért
küldték ide, hogy vizet fakasszon a
sziklából. csakhogy útközben elfelejtette,
hogyan kell. erre megkérdeztem, hogy mi
a neve. azt felelte – fényhozó

*

csak még egyet szólnék
csak még egy lány dallam
aludj csendben
én örködöm
felébredsz lágyan
én nem látszom
hangom elfújja a lég
fagyott könnyem kopog a kövön
megfásult sóhajból reped a dal
ha megérted, a rigó mit akar
talán hiányozni fogok

*

ezt már csak úgy írom ide neked
ahogy
a sóhaj elhal az autódübörgésben,
ahogy most megértem,
túl korán indultam keletre,
szenvedélyünk eszeveszett ösztüzében tekinteted

lesújtó csapást mér, s
a bárd elhallgat.
Éva ezúttal itt marad.
Ezt már csak úgy írom ide neked,
ahogy
az éden kitaszítja hulló gyümölcsét,
s most már csak létezem ide-oda a pusztában
nélküled

*

álmomban ismét egy
vörös
nőt próbáltam szeretni,
szép volt, akár egy
álom.
de vaginájában fogak nőttek,
s beteg is volt talán.
tegnap olvastam a verseidet,
barátom,
miket főképp ildihez írtál.
kérdetted, hogy tetszik . . .
mint mikor a sírásó a
sírba
fekszik. mit egy másik sírásó
ásott.
vidítjuk egymást . . .
tetszel, baszd meg, minek kérded, hisz
„ . . . egy a hangja, / morajos, bús, halotti
hang”.
néki nem annyira, mi . . .?!
puskás kérdezte, mi vagyok. mondtam:
festő.
álmokat meg múzsákat festünk, tibikém,
aztán meg beléjük szeretünk.
csak szar felébredni

Zenta, 1995. IV. 11.

CSERNIK ELŐD

NINCS KEGYELEM

Mikor az utolsó szál elpattan,
Mikor a legalsó réteg lepattan,
Mikor a kormos lélek kipattan,
Nincs kegyelem, tudhattam.

Ahol a fájdalom az úr,
Ott a gyenge a földbe túr,
Ahol az értelem megszűnik,
A bűn már nem rejtőzik.

Majd az élet megtanít,
Hátamból szíjat hasít:
Nincs kegyelem, kímélet,
Kimondva az ítélet.

ALKONYATI MERENGÉS

A Nap haldoklása – létérzékem kapuja.
Szemeimmel simogatom testem e világát.
Egy tiszta boldogság pillanatában
Értelem tulajdon Énem halálát.

IDŐNKÉNT ÖSSZEDŐL A VILÁG

Megvilágítva, átlátszó a sötétség.
Mégis:
Időnként összedől a világ,
és marad csak a szomorúság.

Most a céltalanság szüli
a jóváhagyandó útírányt,
e sorstól menekülve
hallom már örülni a halált.

Kárörvendve, az utolsó reményt megvonja,
 amint a hátam mögül sugallja:
 – Nem lehetsz hamis! – ezt mondja,
 és félretaszít.

Összetörten kínálom fel életemet,
 de ő mosolyogva köddé válik.
 – Eltűnhetsz! – eltűnhetsz, hát eltűnsz,
 és eltűnik veled alázatosságom.

KÖZTETEK

A teleírt papír széléről
 fejest ugrok az ürességbe.

A térben bukfencezem,
 figyelem a morajlást:
 hallom, miként bomlik
 szavakra az ordítás.

TOJÁSBAN

Mint a tudatlan csibe,
 ki a tojásból kitörne,
 az elődök útját követve,
 egy másik világba átmenne,

ezért egyetlen fegyverével:
 zsenge kis csőrével,
 hogy hol lehetne, ezt keresi,
 a buta sötétséget megsebezni.

És nekivág, és visszariad.
 Valami őt még nem engedi,
 a külvilágtól elzáró
 törékeny tojásból kikelni.

SZŰTS ZOLTÁN

ÁTOKFÖLDJE

Sütő Erikának

Ahol az emberek barmokként bögnek,
mert boldogságuk csak pillanatig tart,
és tehetetlenül utánakapnak.
Hol kitörés és szembenézés nincs.
Hol nem ismerjük egymást.
Hol nem szólunk egymáshoz ezer évig,
mert lehetünk a magzatvíz megfagy,
és a gyermekek hideg felnőttként születnek.
Ahol elhagyjuk egymást.
Ahol félelme öngerjesztett fokban
senki sem képes bátran megállni.
Ahol nem ismerjük egymást.
Ahol mindenki és minden üres.
Ahol a kereszteket is hőerőművekben
tüzelik el olcsó energiáért.
Ahol elhagysz.
Ahol a kémrepülők látják, mit ettek az elnökök,
de azt nem, hogy milliók nem ettek.
Ahol mi keringünk tévékészülékeinkkel együtt
a műholdak seregei körül.
Ahol elhagylak.
Ahol felfűjjük kicsinységünket.
Ahol nem vallunk, csak válunk.
Ahol nem szállunk, nem várunk.
Ahol csak elvárunk.
Ahol az áldozat értelmetlen és nem kifizetődő.
Ahol minden hamis értékünk hamuvá lesz
az általunk életnek nevezett homokórában.
Ahol nem hisszük, hogy valaki megfordítja
majd ezt az órát, s letisztult életünk darabkái
a végtelenbe fognak hullani örök időközön át.
Ahol mindannyian nevetségesen kicsik vagyunk.
Ahol a hazug ígéret földje vérként csorog
ki görcsösen összeszorított markunkból.

Ahol mindig el vagyunk foglalva.
Ahol a legkisebb engedélyezett életsebességünk
a hazug szabadságérzet, a szex és alkohol
mennyiségével egyenesen arányos.
Átokföldje.
Ahol visszaütök, bár tudom, hogy nem kell.
Ahol nem bocsátok, bár tudom, hogy kell.
Ahol gondolatom párává és nem cselekedetté válik.
Ahol palástoljuk parányiségünket,
és be vagyunk zárva, mint a kárhozat.
Ahol az előőrs egy előre elvesztett háborúban
átáll, és mámorában meggyalázza a verset.
Ahol örökké csak lázadunk.
Ahol már nem értjük egymás szavát.
Ahol az emberek színes golyókként pattannak
le rólunk, csupán felszínünket érintve.
Ahol nem tudunk önmagunk lenni,
és lassan már nem is akarunk.
Ahol mindent megszokunk.
Ahol mindig megszökünk.
Ahol nincs kitérés.
Ahol már nem is tudjuk, miért és hova kitörni.
Ahol sebességünk elaltat.
Ahol már semmiben sem hiszünk.
Ahol minden halálosan komoly és nevetséges.
Ahol magányunkat már magunk fokozzuk.
Ahol az egyetlen idő a múlt.
Ahol minden élesbe megy,
de a mindennapok eltompítják látásunk.
Ahol önzésem vadállattá változtat.
Ahol elhagysz.
Átokföldje.

SZEGED–BECSKEREK

Hazafelé

120 km reménytelenség,
köpés és átok
a szegénységgel fűtött
buszban.

120 km elfüstölt tüdő,
és plusszban
elidegenedés.
120 km
meggyalázott történelem,
szorongás és félelem,
némi pelenka és élelem
a piacra.
18 Din = 120 km
jövő és Isten nélkül.
120 km önmagammal,
ki nehezen békül.
120 km szomorú
tájak mellett,
melyeket álmódott Kelet,
s Nyugat elfelejtett.

A VERSEK ÉVE ILLETMÉNYVERSE

GULYÁS JÓZSEF

41

Elérkeztünk a csúcsra (kis csúcs, igaz?)
tehettem volna többet is,
szólhattam volna szebben is,
mint Rilke, Apollinaire
vagy akárki,
de nem én, nem én beszéltem,
a por, füst, szemét,
rajtam keresztül a pokol beszélt,
a D-moll toccáta és fúgát
átírtam vödörkre és kalapácsra
s már nem reméltem,
hogymegy asszonyok
virágot fogok vinni a kórházba,
más lett volna kedden vagy szerdán,
legkésőbb szerdán,
délben, még jó délelőtt,
kedden vagy szerdán
volt már néhány fehér cérnaszál a hajamban,
rossz, nehéz természet,
hisztériás beszédzavarok,
csavargás, 41 év,
szomorú negyvenen túl találkozni,
mert találkoztunk,
én már lemondtam mindenről
és találkoztunk,
elkaptam épp egy lengő madzagot
a forgó városokban,

41 év, a többi már
majdcsak elmúlik valahogy, gondoltam,
a többi tán könnyebb lesz,
41, ahogy mondani szokták,
megette kenyere javát,
ledolgoztam egy részét, remélem,
a felét, a nagyobbbat,
a nehezét, remélem,
jöhetne a nyugdíj, a nyugdíjas költészet,
a nyugodtabb élet,
semmittevés, henyélés, heverészás,
a normális, igazi élet,
végre az élet jöhetne,
de most jön csak a java,
újra kitarul a kapu,
jön és azt mondja: májusban zajongjanak ám
nyárfák az ablakunk alatt,
meglátjuk, mondom, meglátjuk,
jól van,
csak ne sírd tele a kendőket,
én időben szóltam,
a törülközőket május elsején,
tedd fel a hajad
és ne várj virágot,
én időben szóltam,
jól van, jól van,
vízdaráló masinák forognak majd a pázsiton,
csak ne szívd az orrod
és ne sétálj éjjel meztálláb
a harmatos fűben miattam,
ott az a Rét, neked adom
és legyen tied Kővágó, az a kis éden,
tessék Kővágó,
nyarakkal kivilágítva,
telekkel beárnyékolva
és nem lesz a kezemre tetoválva
egy ház építési dátuma,
41 év, mánia, rossz hajlamok,
hitemből kitérve,
útszél, ebcsont, fényhamu, vesefőveny,
hazamegyünk a nyáron,

anya, vágjon le egy madarat,
mondom otthon a fák alatt,
a pokrócon heverészve,
bennünk még halkan duruzsol tovább,
morzsolódik a leállt gép
(látom, mégis azt gondolod,
szebben susognak ezek a fák)
batyuval hátunkon,
majd lemegyünk a Rétre,
te sem várod jobban
a pikkellyel teleszórt, gyöngyfényű partokat,
elhagyott paradicsom,
virágzik ott egy lármás, szép
madárnép,
ősszel mintha belőlem távozna . . .
s amikor estefelé
megjelennek a pici bombázók rajai sivítva,
akkor bánod meg igazán,
hogy találkoztál velem,
kint légy, szúnyog
s efféle vérszívó (a tőkésen kívül)
csak múzeumban látható,
hisztériás beszédzavarok, 41 év
s csak most jön az igazi,
az óvoda, mint egy mennyei
állatkert, karám,
csontzene, csitt-csatt a vályú körül,
szétszórt kezek és lábak,
pici, gombos szoknyák, ködmönök, sipkák,
e felhő alól futsz hozzám
csillogva és sötéten,
amikor begombolsz minden kabátot,
és azt mondod: 41,
igen, ha lett volna valami,
te másképp látod,
te hiszel bennem,
mint az a csumájáig lerágott hidalgó
szétszórt hajával
ott a szemétvödörök körül,
így állunk, mondom én
(közelebb járunk a valósághoz,

ha ezt szem előtt tartjuk)
41 év, kiégve, elmerülve,
beleragadva az egzisztencia sarába,
mélyen beletaposva
és eljön a tavasz: a kivasalt macskák
és trombiták évszaka,
a széttaposott, száraz békák,
mint a Bata-cipők, eljönnek,
a lefölezött takácsok, a dzsörzé
elgáncsolt bajnokai,
az elmúlt villamosistállók porában,
kikapcsolódva,
egy kódorgó aggastyán,
szélnek fordítja fülét,
parázsló szemében
az éjszaka vak lámpása, a hold
fáradt-fehéren,
itt élünk majd (közel és messze)
gyarak és templomok,
kocsmák, kaszárnyák, börtönök
és lovak, melyekre
hentesek és szitakötők vetnek árnyat,
itt kocognak még,
kocorásznak csettegve a kövön,
mészárosok és szitakötők
véres pillantásai között,
itt fogunk élni,
a balkonra leszáll az első este,
aztán a másik
és hullik, kopog,
mint a levelek,
hullnak az órák kopogva a balkonunkra,
csörgő nyárfalevél,
a szél kutat a lomb közt,
aludj csak, ne félj,
ha azt mondom: Stuttgárt,
homlokodon árnyék fut át,
a múlt kísérő árnyai . . .
a bánáti elmeógyógyintézet ápoltja,
akit szerettem,
már nem tudom mikor, miért,

eljön, eljönnek
a negyvecsigarettás napok, minden el,
a lefölezött takácsok,
a dzsörzé elgáncsolt bajnokai,
minden, minden eljön,
visszatér ébren és álmunkban,
ahogy nyitod a szemed,
székemen egy csontváz fehérlik
a reggel friss hamujában
és a földeken, ahol járunk,
néha fölcsap egy lábcsont
(földrágta, emészthetetlen
ember-ízék)
az archeológia zsíros koncai,
zsíros konc-mezők,
malacok turkálnak úgy, gyökeret keresgélve,
az ínyesmesterek,
ezek az igazi ínyencek, édesgyökér,
öreg szimbólumok,
a lét örökös hurcolkodás,
főtt arcok, égő szemek,
mint a kanális leendő hullája,
a vén hidalgó,
rőf-rőf, te édes, szólt a nőhöz,
és ráhajolt a rakott asztalra,
karok és rendek,
májusban így szól egy utazó:
havat látok az ágakon, havat,
beszélj halkabban,
mint az esti fák,
ha elvesztik árnyékukat,
szárny és gravitáció,
vörösparéj, butaság tökélye,
rámázott isten, istenek,
itt kellett volna fölszállni,
mint a sárkány,
rútságok, hiány végtelen halmai, hegyek,
untság, férfiszűke,
csengő magasságok
és magasok fényes, tiszta hallása,
Euridike a disznóólban,

mélyen az egzisztencia sarában,
a földhöz ragadva,
mélyen beletaposva,
itt kellett volna fölszállni
a tiszta hallású síkokra,
sok, nehéz semmi, lehízva, kifényesedve,
mint a vakart jószág,
medvefarú urak közt, a fák alá
terített pokrócon, egalité,
ezek lopták el a nyarunkat,
meglátod, mert jaj,
ott szorongunk mi is a tömegben,
rágózva, türelmetlenül,
nyakunkba lehelve állnak
a hátunk mögött a sorban
és szúvasan, köpködve kiabálnak,
átkiabálnak a fejünk felett
(ezek csapkodják be az ajtókat az országban,
vakolat potyog utánuk)
századszor unják meg a tengert,
századszor jönnek haza,
századszor megunva a gálicos tenger
átlapozott újságjait,
itt kellett volna fölszállni,
ó, én ráuntam,
hogy asztal alól nézzem az életet,
hogy vágyakozzam hiába,
meguntam, messziről fakón:
Esti Hírlap, Esti Hírlap,
alkonyodott a Marx téren,
ahogy cókómókkal megérkeztem
egy idegen városba,
41 év, eleget kuporogtam,
mint a kis takács,
az asztal alatt nem mertem a lábam kinyújtani,
középkori este,
deres fej,
tekergés,
orrvérzés,
törökbúza,
özönvíz,

csak a kereskedőkre ne hallgass
vagy csak a kereskedőkre hallgass, fiam,
nagy a választék,
a sárkányok alacsonyan szállnak,
falakban egerek fogócskáznak,
az ujjak szemétben és csillagok közt turkálnak,
szép, kúszált rend,
szögeken festett hazugságok,
rámázott kis istenek
(ezek a képek leesnek)
és milyen korszerű, faragott jelenetek,
képek, trófeák díszítik
a dolgozó külön szobáit?
mit keres a virág az ügyvédek asztalán?
te rámázott isten,
kinek kellett ez? senkinek,
haszontalanság, nagy,
hiábavaló munka volt,
igazi szép, nagy hiábavalóság,
vakmerőség, mint
a kúszált-szemű fuvarosok közt hajnalban,
ital, dohány, kártya, bicska,
kilépni s meglocsolni, mint a kutya,
a virágokat, a léckerítést,
csak ne a virágokra, szólt
a pinkapénzzel kitömött vénasszony,
nehogy a virágokra,
mért ne a virágokra?
azért is a virágokra!
kártya, vesztés, hasmenés,
férges, akik
megélhetést keresnek a fuvarosok körül,
41 év s nem körülményesen,
mint a domb szelíd lankái,
gyors, meredek hegyoldal ez
(nem izgat, kit érdekel)
e meredek lejtő vájja ki majd
életem utolsó mélységeit,
így jöttem: törékeny szerszámmal,
üvegkalapáccsal,
üveg-kalapács-homlokkal

törögetve magam felett
és körben a palarétegeket,
nem az égből estem én ide
(az eget ma kizárjuk,
kiöregedett, régi dolgaink padlása)
és mi volt a gőz?
mi gondolt ki és miért?
mily szél, milyen kerék
verte, csépelte álmos, puha, akaratlan
és akaratos valóm?
rákapcsolni az időre a barlangokat,
nem simogatni
(henyélt, redőtlen tengerek)
felkorbácsolni,
bántani s felforgatni az életet,
ez volt a nagy gőz,
hogyan értsük már végre egymást
(a gyengébbek kedvéért)
külföldön a húsomban,
a bőröm alatt gombás fészkek lüktetett,
jeges lepedőben forgattak,
ezer szerencsém volt akkor,
mecsajnálta a vámosok is,
hogyan nézhettem ki, Mindenható!
néha vettem egy nőt
a farmernadrágok árán,
avas firhang,
amíg legomboltam az összeget, kinéztem,
kihalt, sötét udvar,
szomorú, borongós illat, ó,
Euridike, a disznó,
Euridike a disznóólban
és hallottam: messze-e?
kérdézték,
amikor egy kis kofferral elindultam,
rég, éghetetlen,
kifordított angol szövet ruhámban,
nem vendégségbe,
nem turista-kirándulás, az biztos,
nem kéjutazás, látható
és láttam magam, ahogy

kilépek
s ott állok a kis műhely ajtajában,
egy képzelt fotón,
fejem fölött cégtábla:
Wurst István úriszabó,
mögöttem: sár és pokol,
lábam előtt: tenger,
szennyes hullámai cipőm orrát verik,
méh és bölcső,
a város épp pohara mellett ásitott,
verébfény, férfiszürke
és mentem egy kis táskával,
kifordított, jó régi,
de elpusztíthatatlan,
éghetetlen, kopott angolszövet ruhámban,
fény pislákol bennem,
kis fény, mint a vécékben
és a falusi állomások váróiban,
vén hitehagyott ifjú,
huszonegy éves koromban
megírtam utolsó versemet,
harc, lányok, sírfelirat
(néha a Tiszát forgattam fejemben)
minden és semmi,
most e masnis, barna szemű asszony
kimerített engem
tán végképp a káoszról
rongyos hálójával
(nélküle oly gonosz voltam,
mert az akartam lenni,
nem szolgált rá itt senki a jóságomra)
csöpp állatkerti óvónő,
száz lyukat gombol be naponta,
délelőtt nincs hol
és nincs idő bögni, tele szivacs,
így szalad hozzám
és telesírja a törülközőket,
utána gyorsan kiderül
és azt mondja: gyerünk
és felsikolt a fonyadt láb,
a vén bűnös dorong,

repesnek a húsban
a fájdalmas, törékeny, korhadt lécek,
kint kendermagos magasság,
ágaskodó száraz halfej az égen,
megváltó gondolatok
(az ég, mint magunk,
régen kiöregedett fohászaink lomtára)
ő nem is sejtí,
hogy egy kutya átmegy időnként
a konyhatükörben az emeleten,
Hubermann hegedűje
azt mondja most tisztán, félreérthetetlenül,
hogy írjon az ember
és hogyan írjon, mégsem elhatározás
dolga csupán,
senki tanácsát nem fogadtam meg,
soha senkire se hallgattam,
olyanok is jöttek, akikkel szemben
az igazat is tagadni kell
plagizáltam én is, mint a többiek
(de én nem tőlük)
és azt is másképp,
a vécéköltészetből is leszűrtem valamit,
kevés aranyat,
kicsavarni a vizes falakat,
ez is lehetne napiparancs,
a telesírt hangszereket, konyharuhákat,
ne vitázz a Németh Jánossal,
te vitéz, de Magyar Fajankó,
most így szól Hubermann hegedűje,
aztán: márciusi homokfelhő,
leesett, földet súroló ajtók, nyitogatom,
kallantyú, szózott víz,
magunk köré édesgetett szárnyasok,
márciusi homokfelhő
(a szárnyaló üres, rossz homok)
már halmokban, kevés arannyal,
közhely, kenyér, só, égből aláperegve,
megoldhatatlan ügyek
s 41 év, de soha úri szakáll,
mellemen

(gyerekek kapaszkodtak rá egykor,
fiúk és lányok,
mások fiai és lányai)
széttárom a függőnyt
és emlékezem fényesen a 133 napra
meg az estike virágra,
zöldre festett zsaluk,
mint a gyerekkor,
hol kezdet és vég lidérce lobog a tájban,
egy pohár virágban
asztalomon s én is
megtörülködöm a konyharuhában
negyvenegyedik születésnapomon,
hol, mikor is múlt el?
talán a buszmegállóknál,
buszra és csapra várva,
néha az éjszakai mozikban
(hol rést találtam)
az éjjeli mozikban
az elit és a magányos emberek láthatók,
a ribik,
hogyan elűssék valahogy az üres órákat,
nehéz, üres órákat,
a rémmel teli, üres esti órákat,
táskámmal az éjben
(egykor a nagy fogás ideje volt)
disznóbőr táskámmal az éjben
egyedül tangózok az oszlopok körül,
mint meglőtt madár
és kecskebőrbe bújt asszonyával,
fehér kecskebunda nevével,
mint jobbik énjével, érkezik a költő,
előtte, mögötte: jövő,
meghalni bokáig érő vízben,
megfulladni a csapra várva,
ó, szép, fehér vizek,
szűzvékonyan vagy bárcásan,
mint kurvák és szüzek,
itt most szép, fehér vizek csörögnek,
míg a nádasban
elpattan az utolsó lámpaüveg,

kormosan, mint a síp,
falakban egerek futóárka, korom,
fekete liszt folyik alá,
mint a korhadt asztallábakban,
41, hogy elszaladt
s ha szép lett volna,
mondjuk, ha fölötte vagy benne egy páva
széttárja esernyőjét,
mert az élet értelme a boldogság,
a gyöngyöző torok,
nem a denevér éjszakai röpte
a feldobott mici körül,
41 év, gyertyás agyvelő,
előnt a szőr, itt az új szőrösödés,
a fül- és orrszőr,
a kúszált szemöldök baljós korszaka,
az élet értelme a brekegés,
hosszan, feldobott fejjel,
nem a pusztába meredt szemgolyó,
véres fényeivel
és ugyanabban az életben
ugyanazon a parton,
ugyanazon a légyfogón,
abban a csavarmenetben,
kotorva csillagban és szemétben,
por, hamu és korom,
kitüntetéssel tele,
egy sarkaiból kifordult, eszelős aggastyán
hebegve járkál
a régi huszárkaszárnya hamujában,
elmerült csodás illataival,
jó lószagú, piros huszárok,
hazafelé a pislákoló esti villamoson,
csörömpölt vágatva
és csörömpöl egyre tovább,
széthullva az éjben . . .
és elpattan az utolsó kormos lámpaüveg
kint a réten,
a városokban kis résekre találtam,
a menekülés ajtóit a mozik,
a menekülés ajtóit és ablakai

az éjféli mozik,
itt találkozunk,
jön fehér kecske-bundás nejével a költő,
kecskebőrben a költő fele,
zavart, de biztos csapásokkal
húznak el fölöttem
s ugyanabban az életben,
ugyanazon a parton
és ugyanazon a légyfogón,
abban a csavarmenetben,
tudom én, mi a szerelem,
néhány rándulás,
bosszú, hazugság, szomorú bosszú, elégtétel,
mint más dolgaim
és ki tudja, miért,
a halálos életért,
férges almaeső veri a párkányt
s amikor minden hullik,
szentség, csillag, vakolat,
lehull és szétperreg,
nagyfogú mosolyok, ringy-rongy,
sült arcok és szemek,
a gyógyszerekben, melyeket szedtem,
papagájok sírtak,
így térül meg dúsan a befektetés,
szemüket körbejártatva,
a tenyésztők összedörzsölik mellsőjüket,
hátrafordulva,
a rohadt-alma-esőben, látom,
visszatérő lidérces álom,
fölnyalt kaszárnya-folyosók országútjai,
nagy hiábavalóságok,
sok szép nagy hiába,
mákhajas szószék, árvaszék,
a törvényszék, nem árnyékszék,
az árnyékszék, nem törvényszék
(itt föllebbezni nem lehet)
nem vagyok hálás senkinek,
nem vagyok hálás semmiért,
néha bocsánatot szeretnék kérni
a vidéki állomás

és a vécé világosságú kocsmákban
és nem tudom, miért,
mákhajas, részeg újságok,
ha egy szebb szót hall,
már örül az ember füle,
szentimentálisak vagyunk mi,
fekszünk a sötétben
és nyitva a szemünk,
az asztalon sapkádban alszik s álmában csönget
a toszkánai selyemjuhnyáj,
nyáj a vitrinben, a kolompokban,
ökörkolomp és butéliák,
szentimentálisak vagyunk mi,
a semmiben halászunk,
egy csöpp jószág már kendőért kiált mibennünk,
mint Paszternák,
egyszer én is odakapok hirtelen,
a szivarzseb táján
és leülök a kisszékre csodálkozva,
belül megcsendül valami
titkosan, mint egy pohár,
az lesz rólam az utolsó fényképed,
ahogy meglátsz a konyhatükörben,
hol néha kutya és hattyú megy át,
fénykép tükörből,
mint a festők,
bocsáss meg, ha nem sikerül
összeszedni magamat
a nagy lencse előtt,
az lesz a leghűbb képem, tudom,
amit először majd
a tükörben pillantasz meg,
a többi nem tartozik rám,
a romeltakarítás mindennapi munkája,
jönnek a szakma mesterei,
a halálszakmában dolgozók,
a halál marokszedői,
tenger, emlékszem, ezt kérted,
ne legyints,
ne legyints,
megígértem, azt mondtam:

húzd ki magad,
szép vízdaráló masinák forognak majd
körül a pázsiton,
dehogys á, nem, nem á,
ó, nem á,
nem értem föl büszkeségemig,
itt élünk és halunk,
a gravitáció körmei közt csapkodva,
e rongyos kisvárosban,
szunnyadó templomok,
templomok és lovak alkonyatán,
szép pillantású lovak,
látom, nem tudsz fölegyenesedni
ebben a világban,
ha azt mondd, Stuttgárt,
arcodon felhő fut át
és sírunk már, mint hülye öregek,
minden kis semmiségen
és hálásak vagyunk egy pillantásért,
valami apróságért,
mindenért most már,
egy jobb szóért,
mert szentimentálisak lettünk,
tán szenilisek is,
elég ha az utcán valaki vagy
a boltban azt halljuk: ó,
ha valaki mellettünk felsóhajt
és hanyatlunk, mint a rózsa,
nagy munka volt
e használt limlomból megcsinálni,
összeeszkábálni magunkat,
felrakni ezt a két világot,
kikalapálni nyelvet és fület,
kifényesíteni, felhúrozni,
fölszerelni, átstimmelni ezt a hangszert,
fület és szemet,
e lágy kristályt, ezt a kocsonyát,
mint eget és földet,
eltűntek a szitakötők a városokból
a lovak után,
lovak és szitakötők nincsenek,

az utolsó ló is búcsúzik
a vágóhíd északi kapujában,
délen fehér kabátos boltosok sürgölődnek,
nem dekáznak,
ó, nem dekáznak a hentesek,
41, minden elmúlik,
a Nílusban a nagy fűrészesek,
a galamb eloszlik,
egyik edényből másikba megy át,
délelőtt nincs idő
és nincs hol sírni, tele szivacs,
így szaladsz hozzám
és telesírod a törülközőket,
utánad vizes konyharuhák
(a sírás a legyőzöttség tudata)
és kopog, kopog a balkon,
szürke délutánok hullanak,
órák s napok esőznek a balkonunkra,
ha azt hallod, Stuttgárt,
homlokodon árnyék fut át,
csak semmi ellágyulás,
amikor ellenségeink megsimogatnak,
velük szemben
még az igazságot is tagadni kell,
Kopernikusz-képüket hozzák,
Kopernikusz-világkép tört szarvaik közt,
mert jönnek, kiszűrják
a költők és gyermekek léggömbjeit,
ittas üzletek, szatócsok,
szatócsújságok, langyos bú,
színes néptakarmányozás,
látom, mégiscsak könnyebb lehúzni
a kígyóbőr-csizmát itthon,
mint a Sváb-hegy alatt, hol
percenként repülő rúgja el magát a standról,
mint ijedt fácánok,
úgy ugranak fel a magasba perregve
(sokan önmaguknál kisebb
csomagolásban tértek haza,
mint egy cipősdoboz)
mintha megpattant volna bennem valami,

gyakran körülnézek,
Ludas az egyetlen hely a világon,
ordított a részeg Torok
az „Aranyhal” örökzöld siratófalánál,
Ludas az egyetlen hely
a világon, ahol még élni lehet
(vagy lehetett volna)
41 év, vers, aranyláz, kapadohány,
valónak látszó délibáb,
megérdemelt, állapotos hátvakaró-gyárosok,
ó, nem az öregség,
nem a szervek zavara, hogy
folyton könnyezünk,
mert könnyezünk, szívem,
százeszű iparosok,
lomtelepek csipkedő tyúkjai közt,
rossz vasak, gépek orvosai,
jön a hajába főtt krumpli korszaka,
a sóba-vízbe-lötty,
itt a világ vége, kiabálnak,
ezek lopták el a nyarunkat
és nem lehet egy kis békét összekaparni itt,
a csend, e gyógyító kés,
csak centikre hatol bele a városokba . . .

(1977)

- Gulyás József* (1937)
 Az élet csúfnevű halálánál 419
 Élni vagy írni 419
 993. szeptember 419
 Hol élsz? 419
 A köd elszáll 419
 Így éltem s élek ma is 420
 55 évesen 420
- Koncz István* (1937)
 Március, költészet, szizofrénia 420
- Torok Csaba* (1939)
 Napvers 421
- Fehér Kálmán* (1940)
 Párbeszéd Pap József haikuival 422
- Ladik Katalin* (1942)
 A gyík 423
 A tavaszi ló hullámszája 423
- Cs. Simon István* (1942)
 Válaszlevelek 1–3. 423
 Éjféli után 425
 Ha nagyon akarod 425
- Brasnyó István* (1943)
 Damjanich Óbecsén, 1848. augusztus 21-én 426
 Kommunikációs zárlat 427
 1995. május 9-e 427
- Maurits Ferenc* (1945)
 Versvázlatok 428
 Rajz 429
- Varga Sándor* (1945)
 Helyzetrajz 430
 Csendélet 430
 Tavasz lesz 431
- Sinkovits Péter* (1946)
 Rangsorolt idők 432
- Böndör Pál* (1947)
 Holtpont 432
 Hogy letetted a lantot 433
 Teljesítmény 433
 Most megtoldja még egy nappal 1–3. 434
- Vankó Gergely* (1948)
 Döbbenetünk görcsös fája 435
 A távolság tajtékos tánca 435
 Napszálló haza 436
- Danyi Magdolna* (1950)
 Szerelmes tudósok 436
 A szerelem, az velünk marad már ... 437
- Szombathy Bálint* (1950)
 Három hódolat
 Andy Warhol (1927–1987) 438
 Markulik József (1935–1994) 439
 Slavko Matković (1948–1994) 440
- Raffai Zoltán* (1951)
 Kétféle 441
 Mindenszentek 441
 Vajdasági hallgató 441
- Baranovszky Edit* (1952)
 Lángnyelvű angyal 442
 Sikoly 443
 Hol élek 444
- Szűgyi Zoltán* (1953)
 A magad helyén 444
 Verslét 445
- Tari István* (1953)
 Hazát kimarni 446
 Soha ennyi madár 447
 Tél végi csurgás 448
 A közelítő nyár 449
 A romlás oszlopfőinél 450
 Lapos 450
- Fenyvesi Ottó* (1954)
 Halott vajdasági költőket olvasva 452
- Bogdán József* (1956)
 Most már szabad ... 455
 Nagypéntek kétezer éve 455
 Rábéi versek 1–11–111 456
 Ments meg Uram minket 457
 Helyzetjelentés 457
 (Hány)ingervers 458
 És ülnek ... 458
- Harkai Vass Éva* (1956)
 Nero, zavarban 459
 Mellékdal 459
 Pannon idill 460
 Kedves Kávai M.! 460
 Ákácok alatt 461
- Géber László* (1959)
 Följegyzések I–V. 461

- Beszédes István* (1961)
Vágtalan világ I–III. 464
- P. Nagy István* (1961)
Parttalan 466
Zagyva 467
Ünnep 468
Haj 468
- Verebes Ernő* (1962)
Alkalmi 469
Terjáni ének 469
(Nesze neked Attila!) 469
Ősszel már . . . 470
- Bata János* (1963)
Szentek hóhullásában 470
Tavaszelő 471
- Bozsik Péter* (1963)
A Szűz jegyében 472
- Forgó Zoltán* (1963)
Nem minden percben létező világ 472
Gondolatok óvóhelyén 473
- Ladányi István* (1963)
80 versfolyóméter veszprémi séta
Nyolc és fél 473
Skicc 474
- Szabó Palócz Attila* (1971)
A két katicabogár közötti különbség 475
Macik a kerékpáron 475
- Bót-vót 476
Egy mondatban 476
Tíz para frázis 477
A századvég cinkosa II. 478
A századvég cinkosa III. 479
- Vass Izabella* (1971)
„Úristen hol a nevetésem . . .” 480
A korong bukása 481
- Győrffy Zoltán* (1972)
(Örök alkony) 481
(Körbefordulsz) 481
(Oly természetes) 482
(Kezek) 483
- Mimics L. Zsuzsanna* (1973)
Hazatérő csend 484
Elalvás 484
Jégvirág(kirakat) 484
- Szőgi Csaba* (1975)
Ködtől az istenig 485
- Csernik Előd* (1976)
Nincs kegyelem 487
Alkonyati merengés 487
Időnként összedől a világ 487
Köztetek 488
Tojásban 488
- Szűts Zoltán* (1976)
Átokföldje 489
Szeged–Beckerek 490

A VERSEK ÉVE ILLETMÉNYVERSE

Gulyás József: 41 492

E számunk megjelenését a Szerb Köztársaság Művelődési Minisztériuma, valamint a Jugoszláviai Soros Alapítvány támogatta

1995. július–augusztus. Kiadja a Forum Könyvkiadó. Szerkesztőség és kiadóhivatal: 21000 Novi Sad, Vojvoda Mišić u. 1., telefon: 021/611-300, 603-as mellék. – Szerkesztőségi fogadóóra csütörtökön 10-től 12 óráig. – Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. – Előfizethető a 45700–601–3–14861-es zsíroszámlára; előfizetéskor kérjük feltüntetni a Híd nevét. – Előfizetési díj belföldön egy évre 50 dinár, fél évre 25 dinár. Egyes szám ára 5, kettős szám ára 10 dinár; külföldre egy évre 100 dinár, fél évre 50 dinár. Külföldön egy évre 12, fél évre 6 dollár. Szedés: Szántai Szerénke. – Készült az újvidéki Dániel Print Nyomdában. – YU ISSN 0350–9079